

Rechtskundig Weekblad

Verschijnt elken Zondag

Vereeniging zonder winstgevend doel

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

OpgAAF betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Méchélsche Steenweg, 201, Antwerpen

DE VRIJHEID VAN DEN HANDEL EN HET ECONOMISCH RECHT

Preadvies uitgebracht op het XIXe Rechtskundig Congres (Gent 19 April 1936)

door Prof. Mr J. VAN HOUTTE

Hoogleraar te Luik

Ons privaatrecht berust, zooals algemeen bekend, op het grondbeginsel van de individueele vrijheid. Naar luid van artikel 6 van het Burgerlijk Wetboek mag niet worden afgeweken door bijzondere overeenkomsten « van de wetten waarbij de openbare orde en de goede zeden betrokken zijn » : daaruit wordt *a contrario* afgeleid, dat al hetgeen niet uitdrukkelijk verboden wordt door de wet, toegelaten is, en dat de partijen het contract onder die of gene voorwaarden mogen sluiten.

Een definitie van het zeer vaag begrip openbare orde is in het Wetboek nergens te vinden. In rechtsleer en rechtspraak worden doorgaans als voorschriften van dwingend recht beschouwd alle regelen die het wezen zelf raken van de bestaande maatschappij, naar de staatkundige, sociale, godsdienstige, morele en economische opvattingen van den wetgever. (1) De inhoud van het begrip openbare orde is dus uiteraard veranderlijk naar plaats en tijd.

In de Code Civil van 1804 zijn, wat de verbintenissen betreft, meest alle wetsvoorschriften aanvullend recht, behoudens enkele regelen, waarvan niet mag worden afgeweken in het belang van derden. (2) Als hoofdprincipe geldt hier de wilsautonomie. Wilsgebreken brengen soms de nietigheid van het contract mede, maar alle wettelijk — dus

vrij — gesloten overeenkomsten strekken degenen, die dezelve hebben aangegaan, tot wet (art. 1134). Verder waren, bij den aanvang van de XIXe eeuw, de sociaal-economische opvattingen zoo, dat iedere verbintenis, die inbreuk maakte op de vrijheid van handel, arbeid en nijverheid, onbestaanbaar moest verklaard worden wegens ongeoorloofde oorzaak (art. 1131). Honderd jaar geleden had men het voorzeker onmogelijk gedacht, dat de wetgever ooit zou tusschenkomen om de partijen bij een contract bepaalde voorwaarden op te dringen, noch vooral om de uitwerkselen van een vrij bedongen overeenkomst te wijzigen, als gevolg van de gevoerde sociaal-economische politiek. (3)

Over den historischen uitleg van het beginsel van de contractueele vrijheid hoef ik niet lang uit te weiden. Ik wil er slechts aan herinneren, dat reeds op het einde van het Oud Regiem een beweging was ingezet tegen de voorrechten van Gilden en Corporaties, zoowel in de Nederlanden als in Frankrijk. Bij het uitbreken van de Fransche Revolutie werden de corporaties afgeschaft en het principe uitgeroepen van de vrijheid van handel, nijverheid en arbeid. (4) Kort daarna (5) werd het coalitieverbod uitgevaardigd, dat trouwens behouden werd in het Strafwetboek van 1810. Bedrijfsorganisatie, vereeniging van werkgevers of werknemers van een zelfde beroep,

werd in dien tijd beschouwd als een hinderpaal in den weg naar voorspoed en maatschappelijke vooruitgang. (6)

Ook de verdere ontwikkeling van ons privaatrecht, tot in de laatste jaren van de XIXe eeuw en zelfs — doch in mindere mate — tot aan den wereldoorlog, staat in het teeken van het zuiverste economisch liberalisme. Reeds onder het Keizerrijk begint in ons land een bloeiperiode van handel en nijverheid, die zich voortzet onder het Hollandsch tijdperk en na 1830 blijft voortduren, zelfs na den oorlog van 1914-1918, tot aan het uitbreken van de wereldcrisis. Wel zijn er in den loop van de XIXe eeuw crisisjaren geweest in ons land — ik denk op de aardappelplaag en de landbouwcrisis in Vlaanderen in 1847-1848 (7), op de nijverheids crisis in 1882-1886 (8) — maar dit waren aanpassingscrisissen van betrekkelijk korten duur, waardoor slechts een gedeelte van de producenten waren aangetast. Nooit in die jaren had men van officieele zijde een grondige wijziging voorgesteld van 's lands economie, nooit had men er ernstig op gedacht de politiek van den vrijhandel den rug toe te keeren, nooit had de wetgever het aangedurfd de overeenkomsten van particulieren te wijzigen en te regelen, in naam van het hooger nationaal belang.

Tot in de laatste jaren werd in bijzondere wetten heel zelden afgeweken van de principes van het Burgerlijk Wetboek omtrent de verbintenissen. Heel zeldzaam waren trouwens de wetsbepalingen, waarbij het privaatrecht werd gewijzigd of aangevuld. Kenschetsend is uit dat oogpunt de evolutie van de werkzaamheid van de Wetgevende Kamers. Als men een chronologische lijst van de wetten en besluiten sedert 1830 gadeslaat, dan komt men eerst tot de vaststelling, dat het aantal jaarlijks uitgevaardigde wetten en besluiten zeer bescheiden is en nagenoeg onveranderlijk tot rond het jaar 1880. Na 1880 neemt dat aantal gestadig toe. De curve zinkt wel tijdens de oorlogsjaren, maar stijgt daarna wechom geweldig hoog, zoodat de lijst van de nieuwe wetsbepalingen nooit zoo lang is geweest als in de jaren na 1920. (9) Geen week gaat nu voorbij of de jurist moet nieuwe wetteksten knippen uit dagbladen en vaktijdschriften om de thans zoo vlug verouderde uitgaven van de wetboeken zoo goed mogelijk a jour te houden!

Maar niet alleen kwantitatief, ook kwalitatief verschilt de wettenproductie uit den naoorlogschcn tijd met die uit de jaren 1830-1914. De geschiedenis van de Belgische wetgeving kan, van ons standpunt uit, in drie perioden ingedeeld worden: 1830-± 1880, ± 1880-± 1914, ± 1914 tot heden.

In de eerste decennia na de uitroeping van 's lands onafhankelijkheid werden, zooals gezegd, betrekkelijk weinig wetten gestemd, maar wetten die over

het algemeen als voorwerp hebben maatregelen van algemeen bestuur. (10). Uit die periode behoef ik maar te citeren: de gemeentewet en de provinciale wet, beide van 1836, de wetten over de boekhouding van den Staat (15 Mei 1846), over de rechterlijke organisatie (18 Juni 1869), de inrichtingswetten van het onderwijs, enz. Ook op het gebied van het privaatrecht werden in dien tijd nieuwe bepalingen in voege gebracht, spijs den eerbied en de bewondering, die de parlementsleden, evenals de rechters en de auteurs, voor het Fransche wetboek voelden. (11) De dwingende voorschriften in die wetten hebben echter bijna alle betrekking op de bescherming van de rechten van derden en crediteuren, en dergelijke voorschriften waren reeds, naar de opvatting van de opstellers van het Burgerlijk Wetboek, bepalingen van openbare orde. Er is hier geen spraak van een verplichte regeling van het contract, behoudens hetgeen daar zooeven gezegd werd betreffende het belang van derden en schuldeischers. Dat het parlement verkleefd blijft aan de economische vrijheidsgedachte, blijkt trouwens uit het feit, dat de bepaling van het Wetboek van Koophandel, waarbij de toelating van den Koning wordt vereischt tot het oprichten van een naamlooze vennootschap, afgeschaft werd in 1873. (12)

Circa 1880 vangt een nieuwe periode aan in de evolutie van de Belgische wetgeving. Vooral na 1886 grepen belangrijke hervormingen plaats. « Het jaar 1886, schrijft Prof. Van Goethem, vormt een belangrijk keerpunt in de geschiedenis van onze... wetgeving. In dit jaar ontstonden zware onlusten in de provincies Henegouwen en Luik, die de algemeene aandacht riepen op wat men noemde « het sociaal vraagstuk », d.w.z. vooral op de misbruiken waartoe een al-te-groote vrijheid op het gebied van den arbeid aanleiding gaf, en de middelen om ze doelmatig te bestrijden » (13). Kort opeen werden gestemd de wet van 16 Augustus 1887 op de betaling van het werkloon, de wet van 18 Augustus van hetzelfde jaar over de onoverdraagbaarheid en de onaanslagbaarheid van het werkloon, de wet van 15 Juni 1896 op de werkhuisreglementen, de wet van 10 Maart 1900 op het arbeidscontract, de eerste wet inzake arbeidsongevallen (24 December 1901), enz.....

Het gezamenlijk kenmerk van die wetten — trouwens het kenmerk van de sociale wetgeving in het algemeen — ligt hierin dat zij alle uitgevaardigd werden met het bijzonder doel de economisch zwakke standen van de bevolking te beschermen en hun welzijn te bevorderen (14). Hieruit volgt dat de openbare orde bijna altijd betrokken is bij de stipte naleving van de sociale wetten: de voorschriften ervan zullen gelden tegen alle tegenstrijdig beding. Nu legt de wetgever de partijen bepaalde voorwaar-

den op, vooral in het contract van dienstverhuring, niet meer in het belang van derden, maar in het belang van de contractanten zelf, of meer nauwkeurig: van dengene onder de contractanten die wettelijke bescherming behoeft. Hier wordt dus afgeweken, in het verbintenissenrecht, zij het ook maar voor bepaalde overeenkomsten, van het traditioneel begrip van de partijautonomie.

Op het zuiver-individualistisch tijdperk volgt dus, in de ontwikkeling van het belgisch recht, een periode waarin de sociale wetgeving tot stand komt: die periode vangt aan, zooals gezegd, rond het jaar 1880, en loopt, naar mijn bescheiden opvatting, tot aan het uitbreken van den wereldoorlog: 1914. Gaarne geef ik toe dat, tusschen 1918 en het eerste crisisjaar: 1930, het sociaal recht een stadium van grooten bloei bereikt heeft, dank zij de machtspositie welke de democratische partijen veroverd hebben in het parlement door de veralgemeening van het stemrecht in 1921. Heden nog wordt op sociaal gebied om nieuwe veroveringen gestreden (15). Ik meen echter dat de wereldoorlog en vooral de wereldcrisis een nieuw tijdperk inluiden van de rechtsontwikkeling in ons land. Na de periode van het sociaal recht beleven wij thans de periode van het economisch recht.

Ik heb daarzooeven de aandacht getrokken op het voortdurend toenemen van het aantal jaarlijks uitgevaardigde wetten en besluiten sedert 1918. Kwantitatief is zulks reeds een merkwaardig verschijnsel, maar interessanter is het nog het voorwerp van die ontelbare wetten en besluiten te vergelijken met dat van wetten en besluiten uit den vooroorlogsch tijd. Op alle gebieden zijn het parlement en de regeering werkzaam: privaatrecht, strafrecht en procesrecht. Onze sociale wetgeving en ook ons fiscaal recht worden steeds ingewikkelder. Wat echter de wetgeving uit de laatste jaren kenmerkt — daarover zijn alle rechtsgeleerden het eens — is de gedurige inmenging van den staat in private overeenkomsten, en dit vooral sedert het parlement volmacht heeft verleend aan de regeering. In strijd met het beginsel van de contractueele vrijheid dat de grondslag was — en nog steeds is — van ons verbintenissenrecht, worden de uitwerkselen van vrij gesloten contracten dikwijls door den wetgever gewijzigd (denkt op de huishuurwetten, op het regiem van de hypotheaire leeningen) en zijn de particulieren in vele gevallen verplicht hunne zaak in te richten en hunne overeenkomsten te sluiten onder de voorwaarden vastgesteld, niet alleen door de wet, maar soms ook door de bevoegde bedrijfsorganisatie (hier reeds citeer ik de besluitwet van 13 Januari 1935 die ik in het vervolg zal bespreken). Hiermee wordt het begrip « openbare orde » nog wat breder opgevat. In het hedendaagsche verbintenissenrecht worden dwin-

gende voorschriften ingevoerd, niet alleen in het belang van derden en schuldeischers, zooals in de individualistische periode, noch zelfs om de economisch-zwakke standen van de bevolking te beschermen, zooals dat reeds gebeurde sedert 1880, maar in het belang van 's lands economie. Naast het sociaal recht komt het economisch recht tot stand.

* * *

In het vervolg van deze studie zal ik — zoo kort mogelijk — uiteenzetten aan welke gedachtenbeweging en tevens aan welke feitelijke toestanden het ontstaan van het economisch recht te danken is. Maar eerst moet ik bepalen wat onder de uitdrukking « Economisch Recht » te verstaan is, welke voorschriften in deze groep dienen gerangschikt te worden en welke de respectieve bijdrage is van van den wetgever en van de rechtspraak in het opbouwen van deze nieuwe, min of meer zelfstandige tak van het recht.

Economisch recht noem ik de gezamenlijke rechtsvoorschriften, waarbij de vrijheid van den handel, alsook de partijautonomie in de contracten worden beperkt met het bijzonder doel de economische politiek van het land te bevorderen (16).

Een handelspolitiek hebben alle landen ten allen tijde gevoerd. Maar vóór den wereldoorlog, ja zelfs tot aan de wereldcrisis, speelde de staat in economische zaken een meer passieven rol (17). De maatregelen welke dan getroffen werden om nijverheid en handel aan te moedigen (fiscale begunstingen, handelsverdragen, propaganda in het buitenland) waren alle overeen te brengen met de principes van de vrijhandelspolitiek en van de contractueele vrijheid. Maar sedert 1914 is hierin een grondige verandering getreden: als gevolg van de oorlogstoestanden en nog meer later, ter wille van het steeds toenemend protectionisme, zijn de producenten van een zelfde land hunne onderlinge saamhoorigheid dieper gaan aanvoelen, en werd de economie, zooniet geheel, dan toch gedeeltelijk geleid door den staat.

De invloed van de geleide economie op het recht valt evenwel niet dadelijk te bespeuren in een land zooals België waar de regeering en het parlement het traditioneel beginsel van de vrijheid van den handel, althans theoretisch, getrouw blijven. Anders gaat het natuurlijk in landen, zooals Rusland (18), Duitschland (19) en Italië (20), waar de leiding van de economie door den staat een gevolg is van diepgaande grondwettelijke hervormingen. Het hoeft ten anderen nauwelijks gezegd dat vele maatregelen die voorgeschreven werden om landbouw en nijverheid te beschermen, of zelfs in een bepaalde richting te oriënteren, geenszins dienen beschouwd als regelen van privaatrecht of publiek recht. Zoo is het nlk. gelegen met vele fiscale bepalingen waarmede

de regeering een machtigen druk weet uit te oefenen op de ontwikkeling van den buitenlandschen handel (21). Wat de binnenlandsche economie betreft is het parlement meermaals tusschengekomen, sedert den wereldoorlog, om door gepaste wijzigingen in de fiscale wetten bepaalde verrichtingen te vergemakkelijken (22). Sedert het uitbreken van de wereldcrisis, en vanaf het begin van de volmachtperiode, worden voortdurend fiscale besluitwetten benomen met economische doeleinden: denkt op de besluitwetten die werden uitgevaardigd met het doel « den last van hypothecaire schuldenaars te vermindern (23) », « den koop en verkoop van onroerende goederen weer te doen opleven (24) », « de herinrichting van de door de crisis getroffen vennootschappen mogelijk te maken (25) », enz... Ik herinner hier ook aan de kredietpolitiek van de crisisregeeringen (26).

Dergelijke maatregelen moet men voorzeker beschouwen als het uitvloeisel van een bepaalde economische politiek, maar ze kunnen onmogelijk onder de regelen van economisch recht worden begrepen. Zij maken immers in het algemeen geen reglementering uit, geen inkrimping van de contractuele vrijheid, slechts een aanmoediging om nijverheid, handel of landbouw in een bepaalde richting te oriënteren (27). Tot het economisch recht behooren slechts die voorschriften waarbij de reeds afgesloten contracten worden gewijzigd, ofwel de particulieren iets geboden of verboden wordt in het belang van 's lands economie. Die voorschriften hooren thuis deels in het privaatrecht, deels in het publiek- en bestuurlijk recht: de eene worden met straffen bekrachtigd, de andere niet.

Ik meen echter de voorschriften van economisch recht te mogen indeelen volgens een ander criterium, nlk. naar hun voorwerp. Talrijke wetsbepalingen werden sedert den wereldoorlog uitgevaardigd, waarbij de voorwaarden en de uitwerkselen van contracten werden geregeld: die kunnen samen bestudeerd worden onder den titel: *de regeling van het contract*. Maar in dezen crisistijd zijn de regeering en het parlement een stap verder gegaan en hebben maatregelen getroffen, o.a. « tot het oprichten van een economische reglementering van de voortbrenging en de verdeeling » (28). Naast de regeling van het contract hoef ik dus te spreken van de *regeling van handel, landbouw en nijverheid*.

In het pas-verschenen boek van Prof. Ripert: « *Le Régime Démocratique et le Droit Civil Moderne* » (29), komt een schitterende synthese voor van den invloed op het fransche privaatrecht van de jongste strekkingen op het gebied van de economie. Die rijk gedocumenteerde en prachtig geschreven studie wordt betiteld: « *Le déclin du contrat et l'organisation économique de l'Etat* »: Ripert meent inder-

daad dat het regiem van de geleide economie trapsgewijze voert naar de algeheele vernietiging van de contractuele vrijheid (30). Of de stelling van den beroemden Parijschen hoogleeraar geheel dient aangenomen te worden, laten wij voorloopig in het midden. Vaststaat echter dat de bindende kracht van vrij gesloten overeenkomsten is achteruitgegaan onder den invloed van de recente wetgeving.

Bij het uitbreken van den wereldoorlog werden een reeks wetten en besluiten uitgevaardigd die een belangrijke inbreuk maakten op de bindende kracht van de aangegane verbintenissen. Reeds op 4 Augustus 1914, kreeg de Koning machtiging om alle noodige maatregelen te treffen tijdens den oorlogstijd. De rechtbanken mochten uitstel van betaling toestaan voor den duur van de vijandelijkheden en alle vervolgingen werden geschorst tegen de burgers die onder de wapenen waren opgeroepen (31). In hetzelfde verband citeer ik het Koninklijk Besluit van 18 Augustus 1914 waarbij de tenuitvoerlegging van alle burgerlijke en commercieele verbintenissen werden geschorst tijdens den oorlog.

Dergelijke maatregelen waren heelemaal te rechtvaardigen uit hoofde van de buitengewone tijdsomstandigheden. Niemand twijfelde er aan dat men dadelijk na den wapenstilstand tot normale toestanden zou terugkeeren op het gebied van het privaatrecht. Er moest echter een overgangperiode worden voorzien. Als gevolg van de oorlogsgebeurtenissen was de levensduurte hier te lande voortdurend gestegen: zoo bleek staatstoezicht op de kleinhandelsprijzen noodzakelijk. Ik herinner hier terloops aan de besluitwetten van 5 November en 11 December 1918, waarop ik wel eens zal terugkomen in het vervolg van deze studie (32).

Naast voedingsmiddelen en kleding is woning sinds de oudste tijden de belangrijkste behoefte voor de menschheid. Het valt dus niet te verwonderen dat het *huurcontract*, vóór alle andere private overeenkomsten, door den wetgever op gebiedende wijze werd geregeld. Reeds onder den wereldoorlog vergaderde een groep rechtsgeleerden en sociologen, op initiatief van het « Institut de Sociologie Solvay » om den grondslag te leggen van de toekomstige regeling van het huurcontract in verband met de dreigende woningcrisis en de verarming van de bevolking (33). Kenschetsend is het hoe Wijlen Raadsheer de Haene, opsteller van het voorontwerp dat grootendeels in de eerste huishuurwet werd opgenomen, deze inbreuk op de vrijheid van overeenkomsten rechtvaardigt door een vermoeden *juris et de jure* dat de huurders — meer nauwkeurig: een bepaalde klasse huurders — onvermogen zijn geworden na den oorlog (34). Sedert 1918 werden vele « tijdelijke » wetten en besluitwetten uitgevaardigd met het doel een maximum huishuur vast te

stellen voor bepaalde categorieën woningen (35). Daar het steeds woningen betreft bestemd voor de minder begoede standen van de bevolking, kunnen die huishuurwetten evengoed in de sociale wetgeving als in de economische wetgeving gerangschikt worden.

Zulks is echter het geval niet met de wetten van 7 Maart 1929 en 30 Mei 1931, waarbij Titel VIII (De Verhuring) van Boek III van het Burgerlijk Wetboek werd aangevuld: pachtwet en wet over de verhuring van handelshuizen. Het gaat hier (ik leg er nadruk op) om wetsbepalingen uit de voorspoedperiode die geenszins als crisismaatregelen dienen beschouwd te worden. En nochtans wordt daarin de contractuele vrijheid langs vele kanten beperkt (denkt even op art. 1762ter.: nietigheid, in bepaalde gevallen, van het verbod van onderverhuring, op art. 1775: verplichte opzeggingstermijn voor pachten... enz...). Voor verhuring van landelijke eigendommen en van handelshuizen wordt nu een wettelijk statuut aan partijen opgedrongen, waar vroeger de voorwaarden van het contract vrij waren gedebatteerd. Nog een uiting van die strekking naar reglementeering, het kenmerk — zooals hooger reeds gezegd — van de periode van het economisch recht die we thans beleven.

Tenslotte is de wetgever tusschenbeide gekomen om de uitwerkselen van vrij aangegane huurcontracten te wijzigen zoodra de stipte uitvoering van het contract onbillijk bleek ter wille van een diepe verandering van den economischen toestand. De tijdelijke wetten van 20 Juli 1930 op de herziening van de verhuringen en verpachtingen op langen termijn, van 5 Augustus 1933 op de herziening en de verbreking van handelshuurovereenkomsten (36), van 10 Augustus 1933 op de vermindering van de pachtprizen, zijn alle gegrond... « op het beginsel, dat de billijkheid moet heerschen in de uitvoering der overeenkomsten met periodische vervulling der verplichtingen. Een grondige verandering in den toestand, dien partijen bij het sluiten van het contract op het oog hadden, kan ten gevolge hebben dat de latere uitvoering van zulk contract voor een van hen een ramp zal worden » (37). In strijd met het beginsel van art. 1134 B.W.B. dat alle wettelijk aangegane overeenkomsten dezelfde bindende kracht hebben als een wet, wordt nu aangenomen, zij het ook maar voor bepaalde contracten, dat de partijen zich slechts verbinden *rebus sic stantibus*.

Niet alleen ten opzichte van pachters en huurders, ook ten opzichte van andere schuldenaren is men in dezen tijd aan lankmoedigheid gewend geworden. Meermaals is de wetgever de *hypothecaire- en gewone schuldenaren* ter hulp gekomen. In chronologische volgorde noem ik: Wet van 27 Juli 1934 waarbij uitstel van betaling wordt voorzien voor

hypothecaire schuldenaren (38), Besluitwet n° 7, 22 Augustus 1934, betreffende de vervroegde terugbetaling der geldleeningen (39), Besluitwetten n°s 74, 105, 106 en 149 betreffende de verlaging van den rentevoet van de hypothecaire en bevoorrechte schuldvorderingen (40), de besluitwetten van 7 Januari 1936 (n° 225 tot en met n° 227) tot reglementeering van de hypothecaire leeningen. Ik voeg er nog bij: de besluitwetten n° 147 tot vaststelling van den wettelijken rentevoet en de zeer belangrijke besluitwet n° 148, betreffende den woeker, beide van 18 Maart 1935. In die wetsbepalingen, alle uit de jaren 1934-1935-1936, valt de invloed van de economische crisis dadelijk te bespeuren. Het is algemeen bekend dat onze nijverheid, toen het land nog welvarend was, in overdreven mate beroep heeft gedaan op krediet, en dat de geldleeningen over het algemeen tegen te hoogen interest werden aangegaan. « Het streven naar de verlaging van den huurprijs van het geld, leest men in het verslag van de regeering Van Zeeland, is terecht een der bekommernissen geweest van de regeeringen die een politiek van deflatie gevolgd hebben en van de huidige regeering, die een politiek van economische uitbreiding aangenomen heeft. De daling van den huurprijs van het geld was inderdaad een der hoeksteenen van elke poging tot economisch herstel » (41). Maatregelen zooals conversie van rechtstreeksche en onrechtstreeksche staatsschulden (42), oprichting van het Herdisconteering- en Waarborginstituut (43) en van het Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet (44), hebben er zeker toe bijgedragen om de verlaging van den rentevoet in publieke- en particuliere leeningen te bespoedigen. Maar hier ook kon het gewenschte resultaat niet bereikt worden zonder inbreuk te maken op de vrijheid van overeenkomst.

Kooplieden werden steeds aan een zeer streng regiem onderworpen. Een handelsonderneming die haar schulden niet voldoet en noch uitstel van betaling noch concordaat bekomt moet, naar het stelsel van het Wetboek van Koophandel, failliet worden verklaard. Zoo nam het aantal faillissementen voortdurend toe in ons land sedert het uitbreken van de wereldcrisis. Daarom is hier ook een tijdelijke wijziging van ons handelsrecht noodzakelijk gebleken. Bij de besluitwet n° 11, van 15 October 1934, aangevuld op 7 December van hetzelfde jaar (B.W. n° 38) werd het stelsel van het *gecontroleerd beheer* ingevoerd (45). Terecht mocht de regeering, in het verslag aan den Koning, precedenten inroepen uit de vreemde wetgevingen (46). Ook was ze van oordeel dat men in het belang van 's lands economie moest beletten, zij het ook ten koste van sommige crediteuren, wat ik eens door een fransche rechtsgeleerde hoorde noemen: « l'arrêt par endettement d'entreprises en soi-viables ».

Onder de maatregelen waarbij de contractuele vrijheid wordt gekrenkt als gevolg van de gevoerde economische politiek, hoef ik nog te citeren, *last not least*, de wetsbepalingen uitgevaardigd in verband met de waardevermindering van den frank en de deviezenregeling. Van de afschaffing van de goudclausule op 11 April 1935 (Besluitwet n° 158) heeft men met reden gezegd « dat zij wellicht de belangrijkste inbreuk uitmaakt op de vrijheid van overeenkomsten en op de gansche economie van ons verbintenissenrecht, die wij sinds de afkondiging van ons Burgerlijk Wetboek in 1804 hebben gekend » (47). Daar was de regeering voorzeker van bewust, maar « de aanneming van de door haar gekozen oplossing, leest men in het verslag aan den Koning, is haar volstrekt noodzakelijk gebleken voor 's lands economie » (48). De regeering riep trouwens artikel 6 in van de Wet van 15 Maart 1935 waarbij aan den Koning machtiging wordt verleend om de maatregelen te treffen die noodig zijn om de contracten waaraan periodische verstrekkingen verbonden zijn, bij de economische omstandigheden aan te passen ».

Minder bekend is de invloed van het zgn. *clearing* systeem op het gebied van het privaatrecht. In een studie zooals deze kan ik onmogelijk de werking van den Belgisch-Luxemburgschen Compensatiedienst uiteenzetten. Het weze echter hier opgemerkt dat het sluiten van een *clearing-overeenkomst* als juridisch gevolg kan hebben dat de belgische importeur verplicht is zijn schuld op de Nationale Bank te voldoen, al was ook een andere plaats voor de betaling aangewezen in het contract (49). Dus, nog eens: economische openbare orde *contra* vrijheid van overeenkomsten.

Uit deze en nog veel andere voorbeelden (50) blijkt reeds zeer duidelijk hoe de staat gedurig tusschenkomt om de uitwerkselen van contracten te wijzigen en de partijautonomie te beperken in het belang van 's lands economie. Maar niet alleen de regeling van particuliere overeenkomsten, ook het steeds scherper staatstoezicht over handel, landbouw en nijverheid is het kenmerk van de hedendaagsche periode van de ontwikkeling van het belgisch recht.

De zgn. « politie van den handel », de zorg voor de openbare gezondheid, de strijd tegen oneerlijke mededinging en ongeoorloofde speculatie behoorden ten allen tijde de staatsoverheid toe. Laat ons nu even nagaan hoe dat politierecht, door een steeds bredere opvatting van den toezichtsplicht van den staat, de invoering van een, vooralsnog getemperd, regiem, van geleide economie mogelijk heeft gemaakt.

De maatregelen door de crisisregeeringen genomen betreffende de handelsbeurzen, de regeling van het beroep van wisselagent en van de bankbedrijvig-

heid hebben algemeene voldoening geschonken (51). Deze maatregelen waren blijkbaar ingegeven door de dringende noodzakelijkheid de spaarders te beschermen — vooral de kleine spaarders, die zoozeer onder de beursdepressie hadden te lijden. Maar zekere bepalingen, nlk uit de besluitwet nr 185, van 9 Juli 1935 « op de bankcontrole en het uitgifte-regime voor titels en effecten » zijn door andere redenen te verklaren. Zulks is bijv. het geval met art. 6, 26 en volgende, waarin iedere bankfusie, ofwel het te koop stellen van zekere aandelen en obligatiën, aan een voorafgaande toelating van de bankcommissie worden onderworpen. De regeering heeft trouwens de bankcommissie ingericht met het doel toezicht uit te oefenen op de kapitalenmarkt, « coordinatie mogelijk te maken... wat betreft het beroep dat gedaan wordt op het krediet en op het spaarwezen in den vorm van de openbare uitgifte van titels. » (52)

Hooger reeds heb ik de maatregelen geciteerd welke tijdens den wereldoorlog werden getroffen om de stijging van de levensduurte tegen te houden (53). In het vervolg werden nog vele wetten en besluiten uitgevaardigd om artikel 311 van het Strafwetboek aan te vullen, waarbij gevangenisstraf en geldboete worden voorzien tegen... « Zij die door eenig bedrieglijk middel, de stijging of de daling van den prijs der eetwaren of koopwaren... bewerken » (54). De politiematregelen tegen ongeoorloofde prijsopdrijving werden nog verscherpt na de devaluatie van den frank in 1935 (55). Ik wil er nochtans op wijzen dat met de regeling van den kleinhandel in dezen crisistijd niet alleen het belang van de verbruikers, maar ook — en wel vooral — dat van voortbrengers en handelaars wordt beoogd. Het ingrijpen van den wetgever op dat gebied vat ik samen als volgt: maatregelen tegen zgn. oneerlijke concurrentie (letterlijk: tot bescherming van de voortbrengers, handelaars en verbruikers tegen zekere handelwijzen strekkende tot het verdraaien van de normale voorwaarden der mededinging) (56), de beperking en de reglementeering van den verkoop met premiën (57) en van den leurhandel (58), de wijziging van de wetgeving inzake fabrieksmerken en nijverheidsmodellen (59), enz... De ontwikkeling van de groot-warenhuizen en van de winkels met eenheidsprijzen wordt terecht beschouwd als een ramp voor den handeldrijvenden middenstand (60): ook werd onlangs een wetsvoorstel neergelegd waarin het oprichten van nieuwe of het uitbreiden van bestaande groot-warenhuizen en eenheidsprijzenwinkels verboden wordt (61). Uit de memorie van toelichting lees ik de volgende beschouwingen — een treffend voorbeeld van de jongste strekkingen in onze wetgeving: « De economische vrijheid die zou leiden tot den ondergang van een

belangrijk en noodzakelijk bestanddeel onzer bevolking kan zich niet beroepen op de bescherming der grondwet. Wij zijn ten andere van oordeel dat dit grondbeginsel der handelsvrijheid door ons voorstel niet in het gedrang komt, doordien alleen wordt ingegrepen in de reglementeering van verkeerde vormen die aanleiding geven tot misbruiken... Het economisch liberalisme in zijn absoluten en volstrekten vorm behoort trouwens tot het verleden.» (62)

De lange reeks wetten, besluiten en besluitwetten waarin de handel in bepaalde producten op vrij nauwgezette wijze wordt geregeld (63) zal ik maar overslaan. Ook de regeling van de mijnindustrie (64), van het hotelwezen (65) en van het « vervoer van goederen bij middel van motorvoertuigen » (66) zal ik bondigheidshalve van kant laten. En zoo komt eindelijk aan de beurt de besluitwet nr 62, van 13 Januari 1935 « waarbij toelating wordt verleend tot het instellen van een economische reglementeering van de voortbrenging en de verdeling » (67). De inhoud van het besluit is reeds voldoende bekend: « elke beroepsgroepeering van voortbrengers of verdeelers, bekleed met de burgerlijke rechtspersoonlijkheid, kan de uitbreiding vragen over al de andere voortbrengers of verdeelers behorende tot denzelfden tak van nijverheid of handel, van een door haar vrijwillig opgenomen verplichting inzake voortbrenging, verdeling, verkoop, uitvoer of invoer » (art. 1). De proceduur is vrij ingewikkeld: de Minister van Economische Zaken beslist over de inoverwegingneming van het verzoekschrift. Scheidsrechters, een daartoe opgerichte Raad voor Economische Geschillen (68) en, desgevallend de Koning, zullen oordeelen of de geyraagde uitbreiding noodzakelijk is en overeenstemt met het algemeen belang (69). Die besluitwet is wellicht de belangrijkste wetsbepaling uit den crisistijd, een tekst die nieuwe vergezichten opent in de toekomstige evolutie van het « economisch recht ». Wel is het besluit tot nu toe maar zelden toegepast geweest: toch is deze « verbindendverklaring van ondernemersovereenkomsten » (70) een eerste stap naar de inrichting van « zwangkartelle » in ons land, naar de invoering van een soort vereenigingscorporatisme (71).

Ziedaar een overzicht — vrij lang, maar toch nog onvolledig — van de wetten en besluiten die werden uitgevaardigd, op het gebied van het privaats- en bestuurlijk recht als gevolg van de economische politiek van de opeenvolgende regeeringen sedert den oorlog. De plaats ontbreekt ons om het aandeel van de rechtspraak te schatten in het opbouwen van het economisch recht: daar is nochtans een buitengewoon interessante studie over te schrijven. Wij zullen ons hier beperken bij de volgende vaststellingen.

De hoven en rechtbanken blijven, over 't alge-

meen, de traditioneele beginselen van handelsvrijheid en partijautonomie getrouw: het verbrekingshof schijnt b.v. de *trusts* en *kartellen* niet genege (72). Waar de wetgever soms te snel loopt, volgt de rechtspraak schoorvoetend na. Maar hier ook krijgen de nieuwe gedachten reeds gehoor: in menige uitspraak wordt nu de noodwendigheid erkend van economische reglementeering en van bedrijfsorganisatie (73): b.v. wat betreft de verkoping tegen verplichte minima-prijzen (74).

* * *

Rest nu het besluit te trekken uit onze studie.

Hoe vooreerst die evolutie — van handelsvrijheid naar economisch recht — uitgelegd in de Rechtsgeschiedenis?

Zeggen dat ze een gevolg is van de opkomst en de ontwikkeling van de democratie schijnt me geen bevredigend antwoord. In de inleiding van mijn preadvies heb ik wel aangetoond hoe het ingrijpen van de regeering in de contractsvrijheid eerst als doel had de bescherming van de minder begoede standen van de bevolking. Maar ik kan onmogelijk, zooals Ripert (75), de verdere evolutie van de economische wetgeving beschouwen als een phase in den klassenstrijd. De Fransche omwenteling van 1789 is wel een uitbarsting geweest van democratie en zij was nu juist tegen de economische wetgeving gekant. Zij is zelfs het beslissend moment geweest van de ontwikkeling van het individualisme en van het liberalisme op economisch gebied (76).

Men moet dus naar een anderen uitleg uitzien.

Er is ontegensprekelijk een soort van historische rythme — ik zeg niet historische *wet* — maar eenvoudig een *rythme*, niet onverbiddelijk zooals een wet, maar toch aanzettend (*erregend*, zooals de Duitschers zeggen), een rythme die onophoudend de sociale gemeenschap van een stelsel van vrijheid naar een stelsel van gebondenheid of dwang stuwt, en ook omgekeerd. Die rythme kan men opmerken niet alleen op juridisch-economisch gebied, maar ook in andere domeinen van menscheijk doen en laten. Na het tijdperk van de Renaissance (individualisme in al de levensuitingen) komt een tijdperk van ultra-gebondenheid (XVIIe en XVIIIe eeuw: absolutisme, economische politiek van Colbert... en ook het classisme). Op dat tijdperk van ultra-gebondenheid volgt de XIXe eeuw, die heel en al in het teeken staat van het individualisme (Romantisme en economisch liberalisme... volksregeering en criticisme in de wetenschap, enz...). En na de XIXe eeuw breekt de reactie aan van onzen tijd: weerom een streven naar corporatisme, gebondenheid, pragmatisme, gezag.

Ik weet het wel: de *consensus* van de sociale verschijnselen is niet altijd onmiddellijk een streng

paralleel. Enkele fenomenen blijven een tijd lang achteruit, overleven het normaal ontwikkelingsstadium: andere verschijnen om zoo te zeggen voorbarig: 't zijn de voorloppers op de voortteekenen van een nieuwen tijd. Een tijdperk is trouwens nooit volstrekt homogeen.

Zoo ging het altijd, zoover onze geest met een genoegzame zekerheid in de geschiedenis kan terugblikken. En zoo zal het wellicht altijd voortgaan. De gedurige slingerbeweging die ons van vrijheid naar gebondenheid en dwang, en van gebondenheid en dwang weerom naar vrijheid doet streven berust overigens op de sociale psychologie. Wanneer men uit een stelsel al het goede gehaald heeft dat er zich in bevindt, ontwaart men alleen nog de nadeelen ervan; en men keert er zich van af, om naar het tegenovergestelde stelsel al zijn krachtingspanningen te richten. En dat duurt tot men weerom uit dat tegenovergestelde stelsel al het goede dat het geven kan uitgeput heeft, en alleen nog voor een droesem, een bezinksel, een overschot staat (77).

Wereldoorlog en wereldcrisis beschouw ik dus niet als de oorzaak van het ontstaan van de economische wetgeving, veeleer als gebeurtenissen welke de evolutie naar een stelsel van reglementeering en gebondenheid hebben bespoedigd, een evolutie die echter was begonnen op het einde van de vorige eeuw met den groei van het sociaal recht. De meest diepgaande hervormingen op het gebied van het privaatrecht worden nu voorgesteld als noodmaatregelen, en het gebeurt niet zelden dat het optreden van de regeering om een bepaalde tak van 's lands economie te regelen precies wordt aangevraagd door nijveraars die, op sociaal gebied, voorstanders zijn van het zuiverste liberalisme (78).

Waarom ons boos maken of juichen over een evolutie die in de natuur der zaken ligt en op hare beurt haren tijd zal uitdoen? Is er ooit een tijdperk geweest van enger gebondenheid dan de XVIIe en de eerste helft van de XVIIIe eeuw? De tijd van Colbert — en Colbert werd overal nagevolgd in Europa — was een periode van geleide economie in haar strengste opvatting: de klein-nijverheid was heel en al georganiseerd in ambachten en neringen, geen fabrieken mochten worden opgericht zonder een koninklijk octrooi, de individuele belangen waren nagenoeg uitgeschakeld. En toch brak de XIXe eeuw aan!

Hoe zullen onze wetboeken er uitzien binnen enkele jaren? Een groot deel van de crisismaatregelen dienen ingetrokken zoodra de toestand normaal wordt: vele bepalingen die overhaastig werden opgesteld moeten worden herzien. Het zal echter nog lang duren voor we terugkeeren tot het stelsel van de vrijheid van den handel. « On ne reviendra pas au droit d'autrefois, schrijft Ripert (79). Il faut

essayer de voir clair dans celui qui se fait aujourd'hui ». De jonge juristen ligt de taak beschoren de bepalingen uit de oude Codes te coördineeren met de principes van het economisch recht. Laat ons hierin elk uiterste vermijden en steeds den gulden middenweg volgen die leidt naar orde en gerechtigheid!

(1) *Baudry-Lacantinerie*, Précis de Droit Civil, I, n° 94; *Land-Star Busman*, Verklaring van het Burgerlijk Wetboek, Inleiding, bl. 767; *Kluyskens*, Verbintenissen, n° 58.

(2) *Planiol*, Traité Élémentaire de Droit Civil, 11e uitgave, I, n° 292.

(3) « Le principe de l'autonomie de la volonté, schrijft *De Page* (Traité Élémentaire de Droit Civil Belge, II, n° 462), est la consécration intégrale, tant au point de vue économique que juridique, du système individualiste et libéral qui marqua la période qui suivit la Révolution Française et tout le XXe siècle.

(4) Wet 2-17 Maart 1791, art. 7: « A compter du 1er avril prochain, il sera libre à toute personne de faire tel négoce, d'exercer telle profession, art ou métier qu'elle trouvera bon; mais elle sera tenue de se pourvoir auparavant d'une patente, d'en acquitter le prix suivant les taux ci-après déterminés, et de se conformer aux règlements de police qui sont ou pourront être faits ». Zie ook: Déclaration des droits de l'homme, art. 4 en 5.

(5) Wet Chapelier, 16-17 Juni 1791.

(6) Zie hierover *Van Goethem*, Beginnselen van Sociale Wetgeving, bl. 15-16.

(7) *Jacquemyns*, La crise économique des Flandres, Brussel, 1930.

(8) Histoire contemporaine de la Belgique, T. I, Histoire Economique de la Belgique, door *F. Baudhuin*, p. 255-260: Les crises et les prix.

(9) Men raadplege b.v. de chronologische tabel in de uitgave van de meest-gebruikelijke wetten: Codes et Lois Belges, door *Servais* en *Mechelynck*.

Buitengewoon interessante gegevens werden mij hierover verstrekt door Mr Raoul Ruttiens, rechter in de Rechtbank van eersten aanleg te Dinant, die, samen met Vrederechter Paul Servais (Beauraing), de coördinatie van de belgische wetten en besluiten voorbereidt in opdracht van het bestendig comité van den Raad voor Wetgeving. Hij weze daarom hartelijk bedankt.

(10) Benevens wetten die een meer uitgesproken politiek karakter vertoonen, zooals de wet op de kerkhoven, een herinnering aan den zeer woeligen kiesstrijd tusschen liberalen en katholieken in deze periode, vooral in de jaren 1845-1880. Stippen wij nog het volgende aan: in 1878 zijn er 644 voorzieningen in verbreking geweest die betrekking hadden op het kiesrecht. In de periode 1870—1 Juli 1878 werden 1.298 «bijzondere commissarissen» door de Regeering naar gemeenten gestuurd (mededeeling M. Ruttiens).

(11) Men denke aan *Laurent* en aan de bloeiperiode van de *exégèse*-school.

De Faillissementwet en de Hypothecaire Wet dagteekenen beide uit het jaar 1851 (18 April-16 December 1851). In 1867 (30 December) wordt de wet op de handelsbeurzen invoege gebracht, in 1872 (20 Mei en 15 December) de wet op den wisselbrief en de wet over den handel in het algemeen, het jaar daarna (18 Mei 1873) de eerste wet op de handelsvennootschappen.

(12) *Resteau*. Traité des Sociétés Anonymes, 2e uitg., I, n° 1, 3. art. 37. Code de commerce (1808). Vgl. Ned. Wb. van Koophandel.

(13) *Van Goethem*, o. c. bl. 18.

(14) *Ibid.* bl. 11.

(15) Er is b.v. een streven naar veralgemeening van het

regiem van de gezinsvergoedingen. Zie besluitwet n° 290, 31 Maart 1936, waarbij de wet van 4 Augustus 1930 wordt gewijzigd en aangevuld.

(16) De woorden *economisch recht*, *wirtschaftrecht*, *droit économique*, schijnen in den laatsten tijd burgerrecht verkregen te hebben in de rechtstaal. Zie hierover: *F. de Király*, Le droit économique, in: Recueil de Travaux relatifs aux sources du droit offert à François Gény, t. III, p. 111-121.

Het economisch recht is nog steeds in wording en valt dus heel moeilijk te definieeren. *De Király* (p. 116) stelt de volgende definitie voor: «la récapitulation opérée méthodiquement, sous l'influence de l'esprit économique contemporain, des règles juridiques de la vie économique réglementant notamment la production et le fonctionnement des entreprises».

(17) Slechts na den wereldoorlog werd in ons land een *ministerie van economische zaken* opgericht, en is het ministerie van Buitenlandsche Zaken geworden: ministerie van Buitenlandsche Zaken en *van den handel met het buitenland*.

(18) Burgerlijk Wetboek Sowjet-Rusland, art. 1: «Les droits civils sont protégés par la loi, sauf dans la mesure où ils sont exercés dans un sens contraire à leur destination économique et sociale». (Vertaling van het Instituut voor Vergelijkend Recht van de Universiteit te Lyon).

(19) Zie o.a. *Prof. Mr Robert Vandeputte*, De nieuwe duitse wetgeving (1934).

(20) Zie o.a. *Prof. Lescure*, Le nouveau régime corporatif italien (1934); *Dr Maria de Langhe*, De Italiaansche stato corporativo (1935).

(21) Het is algemeen bekend dat de thans voortdurend gewijzigde douanerechten niet zoozeer staatsinkomsten zijn dan een middel om bepaalde inheemsche producten te beschermen tegen vreemde concurrentie, en daarom dienen in verband gebracht met het vroeger onbekende, nu normaal geworden, regiem van contingentteeringen, in- en uitvoervergunningen, waardoor de regeering nauw toezicht uitoefent over den handel met het buitenland.

(22) Het valt, b.v., niet te ontkennen dat de «tijdelijke» wetten van 23 Juli 1927, 2 Juli 1930, 23 Juli 1932, alsook de besluitwet n° 5, van 22 Augustus 1934, waarbij de verschuldigde rechten met twee derden verminderd worden in geval van samensmelting van vennootschappen, uitgevaardigd werden met het doel de economische concentratie, vooral in het bankbedrijf, in de hand te werken. Zie *Répertoire Pratique du Droit Belge*, V° *Enregistrement*, n° 841.

(23) Besluitwetten n° 4 en 5 (22 Augustus 1934), n° 75 en 76 (28 Januari 1935), n° 108 (27 Januari 1935), n° 179 (13 Juni 1935), n° 227 (7 Januari 1936).

(24) Besluitwetten n° 13 (15 October 1934) en 207 (14 October 1935).

(25) Besluitwetten n° 5 (24 Augustus 1934) en 13 (15 October 1934).

(26) Rol gespeeld door ANIC (Association Nationale des Industriels et Commerçants) en door SNCI (Société Nationale de Crédit à l'Industrie). Onder de 313 besluitwetten die werden genomen in uitvoering van «bijzondere machten» aan den Koning toegekend door de wetten van 31 Juli en 7 December 1934, 15 en 30 Maart 1935, zijn minstens een dertigtal te groepeeren onder rubriek: «Uitbreiding van het Krediet».

(27) Het weze hier opgemerkt dat fiscale «aanmoedigingen» ook werden toegestaan als gevolg van de politiek van de regeering op *sociaal* gebied. In verband met de ontwikkeling van de sociale wetgeving in ons land moeten worden gebracht: de invoering van een gunstig fiscaal regiem bij den aankoop en den bouw van goedkope volkswoningen (W. 9 Augustus 1889), en bij den aankoop van kleine landelijke eigendommen (W. 21 Mei 1897), de lastenverminderingen ten voordeele van kroostrijke gezinnen, enz...

(28) Titel van de besluitwet n° 62 van 13 Januari 1935.

(29) Een boekd. in 8°, 461 p., Parijs, Librairie générale de Droit et de Jurisprudence (1936).

(30) «L'Etat d'aujourd'hui veut diriger l'économie. Il est impossible que cette conception nouvelle de l'économie dirigée laisse intact le contrat que le libéralisme du XIXe siècle avait conçu. Le pouvoir politique assume une tâche nouvelle; estimant que l'initiative individuelle est impuissante à assurer la production, la circulation, la distribution des richesses, il entreprend de guider dans cette tâche les volontés individuelles. Si cette conception est juste, ou simplement si on veut l'imposer tout notre droit contractuel est à refaire». *Ripert*, o.c. bl. 273.

(31) Wetten van 4 Augustus 1914.

(32) Zie *De Harven*, Individualisme et Socialisme — Mouvements généraux du droit civil belge contemporain (Brussel, 1928). Schr. vestigt de aandacht (bl. 206) op de pogingen die werden aangewend, na den oorlog, om te geraken tot *stabilité* in 's lands economie door: 1) toezicht op de verkoopprijzen, 2) huishuurwetten.

(33) Instituut de sociologie Solvay. Travaux des groupes d'Etudes de la reconstitution nationale: la question des loyers. Een boekdeel in 8°, 128 pp. z. d.-; Vgl. *Dr Stern*, Huur en Verhuur, Rotterdam, Nijgh en Van Ditmar.

(34) *ibid.* bl. 3.

(35) Huishuurwetten (Wetten, Besluiten en Besluitwetten) (sedert 1926): W. 28 Dec. 1926; W. 31 Dec. 1929; K. B. 31 Dec. 1929 (coördinatie); W. 28 Dec. 1931; K. B. 28 Jan. 1932 (toepassing van de wet in bepaalde gemeenten); W. 30 Dec. 1932; W. 3 Aug. 1933; W. 28 Dec. 1933; K. B. 25 Jan. 1934 (toepassing van de wet in bepaalde gemeenten); K. B. 31 Juli 1934; B. W. n° 25, 31 Oct. 1934; B. W. n° 212, 10 Dec. 1935.

(36) Toepassing verlengd bij Besluitwet n° 143 van 18 Maart 1935, en Besluitwet n° 249 van 9 Maart 1936.

(37) Uit de memorie van toelichting van het wetsontwerp op de vermindering van de pachtprizen, aangehaald in *Van Dievoet, Forget, Rondou*, De Wet van 10 Augustus 1933 op de vermindering van de pachtprizen, juridisch en economisch verklaard (Leuven, 1933), bl. 7.

(38) Toepassing verlengd bij Besluitwet n° 219, van 27 December 1935.

(39) Toepassing verlengd bij Besluitwet n° 256, van 12 Maart 1936.

(40) 28 Januari, 27 Februari, 26 Februari, 18 Maart '35.

(41) Verslag aan de Wetgevende Kamers voorgelegd aangaande de uitvoering van de wet van 30 Maart 1935, nota 13bis, bl. 32.

(42) Besluitwetten n° 166 (11 Mei 1935), 220 (27 December 1935), 241 (10 Februari 1936), (28 Maart 1936), 304 (31 Maart 1936).

(43) Besluitwet n° 175, van 13 Juni 1935.

(44) Besluitwet n° 225, van 7 Januari 1936.

(45) De toepassing van die besluitwet werd verlengd op 27 December 1935 (B.W. n° 218).

(46) Vgl. Duitse wet 27 Juni 1934 waarbij een «ontschuldigungsprocedure» wordt ingericht voor landbouwerschulden. *Vandeputte*, o.c. bl. 50-51. Zeer belangwekkend is hieromtrent de studie van de Engelsche en Noord-Amerikaansche wetgeving inzake faillissement. Daar wordt een zeer soepele proceduur ingericht om aan den schuldenaar de gelegenheid te verschaffen nieuwe zaken te beginnen (*to give him a new opportunity in life*) met een zuiver en onbelast vermogen (*to start afresh*). Zie hierover de pas verschenen studie van *Mr Charley del Marmol*, Les origines et la réglementation de la faillite dans les pays de common law. (Proefschrift Luik, 1936).

(47) *Prof. R. Vandeputte* in *De Standaard*, van 20 April 1935.

(48) Uit het verslag aan den Koning vóór de besluitwet van 11 April 1935, *in fine*. Hooger in hetzelfde verslag leest

men : « Doch in een tijd dat de economie verstoord is, dat abnormale gebeurtenissen het evenwicht van de vroeger bedongen prestaties verbreken, kunnen de dwingende noodwendigheden van het openbaar belang en van de nationale economie er toe leiden het beginsel van de onaantastbaarheid der contracten op de werkelijkheid veeleer dan op vormlijken schijn te gronden ».

(49) Op 1 Juli e.k. verschijnt in het « Bulletin du groupe belge des anciens auditeurs de l'Académie de Droit International de La Haye » mijn studie over : L'aspect juridique des clearings internationaux ».

(50) Zie b.v. nog de besluitwetten n° 140 en 204 (28 Februari-1 October 1935) waarin « aan de provinciën, aan de gemeenten, aan hun ondergeschikte instellingen en aan de intergemeentelijke vereenigingen zekere verplichtingen worden opgelegd inzake oproep tot de mededinging en daden van aanbesteding ».

(51) Bankbedrijvigheid, contrôle en uitgifteregime voor titels en effecten : : B.W. n° 2, 22 Aug. 1934 ; n° 14, 15 Oct. 1934 ; n° 53, 21 Dec. 1934 ; n° 56, 30 Dec. 1934 ; n° 69, 13 Jan. 1935 ; n° 134, 27 Febr. 1935 ; n° 164, 6 Mei 1935 ; n° 175, 13 Jan. 1935 ; K. B. 22 Jan. 1935 ; B. W. n° 185, 9 Juli 1935 ; n° 262, 26 Maart 1936 ; n° 307, 31 Maart 1936.

Handelsbeurzen en beroep van wisselagent : B. W. n° 9 en 10, 15 Oct. 1934 ; n° 56, 30 Dec. 1934 ; n° 84, 30 Jan. 1935 ; n° 178, 20 Juni 1935.

(52) Uit het verslag over de uitvoering van de wet van 30 Maart 1935, bl. 23. Zie ook het verslag aan den Koning voor de Besluitwet n° 185.

(53) Supra bl. ...

(54) W. 18 Juli 1923 op het aanplakken der verkoopprijzen in 't klein van de volstrekt noodzakelijke koopwaren en eetwaren voor voeding, kleeding, verwarming en verlichting. Toepassingen : K.B. 26 Jan 1932 ; B.W. n° 37, 4 Dec. 1934 ; n° 130, 25 Febr. 1935 ; n° 237, 31 Jan. 1936 ; W. 18 Juli 1924 op de wederrechtelijke speculatie in zake levensmiddelen en koopwaren, handelspapieren en effecten.

(55) B.W. n° 161, 6 Mei 1935 ; n° 183, 27 Juni 1935 ; n° 188, 27 Juli 1935 ; n° 237, 31 Jan. 1936.

(56) B. W. n° 55, 23 Dec. 1934, n° 121, 26 Febr. 1935.

(57) B. W. n° 61, 13 Jan. 1935, n° 138, 27 Febr. 1935, n° 154, 18 Maart 1935 ; n° 186, 30 Juni 1935, n° 294, 31 Maart 1936.

(58) B. W. n° 81, 13 Jan. 1935 ; n° 82, 22 Jan. 1935 ; n° 191, 27 Juli 1935 ; n° 297, 31 Maart 1936.

(59) B. W. n° 89, 90, 91, van 29 Jan. 1935 ; n° 182, 2 Juli 1935.

(60) Zie hierover : *Lassé*, Etude sur les magasins à prix unique. (Parijs, 1935) ; *Leenhardt*, Les magasins à prix unique — Leur rôle économique — Leur régime juridique (Parijs, 1935). In Frankrijk is onlangs een regeling ingetreden voor winkels met eenheidsprijzen (Décret-Lois).

Zie ook nog : Feuille Fédérale de la Confédération Suisse, 1933, II, 140-175 ; *Tillmann*, L'organisation économique et sociale du IIIe Reich (Parijs, 1935).

(61) Kamer der Volksvertegenwoordigers, Z. 1935-1936, Doc. n° 133. Wetsvoorstel neergelegd door de HH. Elias, Borginon, Romsée en Leuridan. Een ander voorstel werd neergelegd door den H. Sinzot, Z. 1935-1936, n° 224.

(62) Bl. 2 van de memorie van toelichting.

(63) Zie nlk. de B.W. n° 57, 20 Dec. 1934 (Brandewijn) ; n° 58, 20 Dec. 1934 (wijn... « oenologische producten ») ; n° 52, 23 Dec. 1934 en n° 244, 15 Febr. 1936 (Boter) ; n° 70, 71, 13 Jan. 1935 en n° 296, 31 Maart 1936 (benamingen waaronder bepaalde producten mogen in den handel gebracht worden) ; n° 111, 26 Febr. 1935 ; n° 198, 23 Aug. 1935 (land- en tuinbouwproducten) ; n° 193, 27 Juli 1935 (zaaizaden, veevoeder, enz...) ; n° 195, 12 Dec. 1935 (« Emulsies en voedingstoffen », i.e. kunstroom).

(64) Inrichting van een « comité van advies inzake steenkolen ». B. W. n° 60, 15 Jan. 1935.

(65) B. W. n° 197, 26 Aug. 1935.

(66) B.W. n° 248, 5 Maart 1936 ; n° 313, 31 Maart 1936.

(67) Gewijzigd bij B. W. n° 295, 31 Maart 1936.

(68) B. W. n° 139, 26 Febr. 1935 (Benoemingen) ; K. B. 13 Mei 1935 (Reglement van inwendige orde).

(69) Zie b.v. Scheidsr. uitspraak 25 Nov. 1935, J. Trib. 1936, kol. 139, inzake *Union des Fabricants de cigarettes t/ Constant*.

(70) Titel van de Nederlandsche Wet (najaar 1935) die de tegenhanger uitmaakt van de Besluitwet n° 62, 13 Januari 1935.

(71) *E. P. Dr Müller, S. J.*, La Réglementation de la production et de la distribution (A. L. 13 Januari 1935), in: *La Vie Economique et Sociale*, 1935, 212. — Zie ook: *H. Velge*, L'orientation nouvelle de la législation en matière d'organisation professionnelle. Voordracht op de « Journées sociales Patronales de l'Association des Patrons et Ingénieurs catholiques de Belgique » (Brussel, 1935) ; *G. De Leener*, L'arrêté Royal Belge du 13 Janvier 1935. Les pouvoirs de l'Etat en matière d'entérinement des restrictions syndicales à la liberté de la production et de la distribution, in: Bulletin d'Information et de Documentation de la Banque Nationale de Belgique, XI, vol. I, n° 3 ; *R. Goris*, De groei der bedrijfsorganisatie in België, in : R.K. Bedrijfsleiding, Oct.-Nov. 1935 ; *D. (De Winter)*, La Profession organisée - L'A. R. n° 62 du 13 janv. 1935 sur la réglementation économique de la production et de la distribution in : Bulletin Social des Industriels, Febr.-Maart 1936 ; *J. Schuermans*, Réalisations Corporatives en Belgique. Analyse critique de l'Arrêté-Loi du 13 janvier 1935, in : Bulletin de l'Institut international des classes moyennes (Brussel), Maart 1935.

(72) Cass. 4 Oct, 1934, J. Trib.-1934, kol. 737, inzake *Union Allumettière et Fabrique Belge d'allumettes cl Steppé*. Vgl. *Tchernoff*, Ententes Economiques et Financières, n° 146-164.

(73) Zie b.v. Burg. Rb. Brussel, 22 Mei 1933, J. Trib. 1935, kol. 620 — Rb. Kooph. Antwerpen, 12 Oct. 1934, R. W. 1934-1935, kol. 171.

(74) Men leze hierover de studie van *Mr René Piret*, La politique de prix minima imposés et la jurisprudence belge, in *Annales de Droit, et de Sciences Politiques* (Leuven), 1935, 1-21 ; Vgl. (Frankrijk) *André Malabard*, La vente des articles de marque à prix imposés (Parijs, 1935).

(75) o.c. passim.

(76) Zie b.v. hoe Ripert het syndicalisme tracht overeen te brengen met de democratische vrijheidsgedachte : « Le syndicat moderne est une association où on entre et d'où on sort librement. Le règlement qu'il édicte doit être accepté par les intéressés et il ne vaut que dans la limite où sont valables les conventions privées... » (o.c. bl. 126, n° 65, bl. 129, 130, n° 67). Zulks is toch zeker het geval niet met de ondernemersorganisaties, zooals voorzien in de Besluitwet n° 62, van 13 Jan. 1935. Zie supra bl. 26-28.

(77) *Sic De Király*, o.c. bl. 111.

(78) *Ripert*, o.c. n° 110, bl. 214.

(79) o.c., n° 17, bl. 34.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!**

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8 Mei 1935.

Voorzitter : M. Jolly.

Raadsheeren : HH. Simon en Delvaux.

Openbaar Ministerie : M. Collard, Advokaat-Generaal.

Pleiters : Mrs De Weerd en Scholler.

DRAAGKRACHT VAN HET BEDING : « TE GOEDER TROUW EN IN DE MATE WAARIN ZULKS MOGELIJK IS, BIEREN TE NEMEN VAN EEN BEPAALDE BROUWERIJ ».

De persoon die dergelijk beding aanvaardde in 1902 nam al zijn bieren van de bepaalde brouwerij tot in 1932. Deze brouwerij brouwde de bieren van hoge gisting zelf, maar de bieren van lage gisting nam ze zelf af van een andere brouwerij. In 1932 begon ze bieren van lage gisting te brouwen. Daar dit bier niet beviel aan zijn cliënteel, weigerde de beroeper de bieren van lage gisting langer af te nemen van beroepene. Beroeper was daartoe gerechtigd.

E. Verbeke t/ S. Lenaerts.

Overwegende dat verweerders in beroep, oorspronkelijke aanleggers, hunnen eisch steunen op het beding van de akte van verdeling, verleden den 16 October 1902 voor Mr Van Reeth, notaris te Wilryck, luidens hetwelk « al de voordeelen voortspruitend uit het bezit der eigendommen en obligatiën van de gemeene brouwerij zullen in mate van de mogelijkheid moeten behouden blijven, voor de brouwerij aanbeëld aan den heer Josephus Jacobs V., die den prijs van de aanbedeeling heeft aangenomen, in acht genomen die verplichting en de verzekerde kaladisie die er uit voortspruit, belovende de overige ondergeteekende te goeder trouw de noodige pogingen aan te wenden »;

Overwegende dat van 't jaar 1902 tot 't jaar 1932 de rechtgever van eischers in beroep en na hem zijne rechthebbenden het beding waarover het geschil loopt stipt nageleefd hebben en er zelfs een uitbreidende uitlegging aan gegeven hebben, daar zij immers aan verweerders in beroep, die toen de bieren van lage gisting niet vervaardigden, welke thans bijna uitsluitend in de koffiehuisen worden verbruikt, de toelating hebben vergund om hun bieren te leveren welke door een andere brouwerij werden gefabriceerd en daarop een winst vooruit te nemen;

Overwegende dat verweerders in beroep die sinds 't jaar 1932 zelf bieren van lage gisting fabriceren, het soortgelijke bier dat zij vroeger leverden, door hun eigen produkten hebben willen vervangen;

Overwegende dat de huurder van het koffiehuis, na proefneming, stellig geweigerd heeft die vervanging te aanvaarden, omdat het bier aan zijn cliënteel niet beviel en hij daarom het slijten van het hem tot dusver geleverd bier van lage gisting wilde voortzetten;

Dat sindsdien die huurder slechts de geringe hoeveelheid bier van hoge gisting welke nog in zijn drankgelegenheden wordt verbruikt, aan verweerders in beroep heeft besteld;

Overwegende dat uit de hierboven aangeduide

daadzaken wordt afgeleid dat eischers in beroep de verbintenis welke de verdeelingsakte van 1902 hun oplegt « ter goeder trouw en in de mate waarin zulks mogelijk is » derhalve overeenkomstig met de bewoordingen en den geest van die akte, ten uitvoer hebben gelegd en dienvolgens de oorspronkelijke eisch niet als gegrond voorkomt;

Om deze redenen,
Het Hof,

Alle wijdere of tegenstrijdige besluiten, als ongegrond afgewezen, ontvangt de beroepen, verklaart het tusschenopkomend hooger beroep ongegrond, doet het te niet; rechtdoende aan het hoofdzakelijk hooger beroep : doet het bestreden vonnis te niet; ontzegt aan verweerders in beroep hunne vordering; verwijst ze in de op beide aanleggen gevallen gerechtskosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1 Februari 1936.

Voorzitter : M. de Lichtervelde.

Raadsheeren : MM. Dujardin en Delandtsheer.

Advocaat-Generaal : M. Van Durme.

Pleiters : Mrs Percy en Houben.

ONGEVAL.— VERGOEDING VAN SLACHTOFFER. — NIET DOOR DADER. — INGEVOLGE OVEREENKOMST. — RES INTER ALIOS ACTA.

De rechtbank, in het berekenen der vergoeding toekomend aan het slachtoffer van een ongeval, hoeft niet in acht te nemen de sommen die zouden uitbetaald geweest zijn aan het slachtoffer door een derde persoon en ingevolge een bijzondere overeenkomst.

Op. Min. en R. t/ V. C.

Aangezien de eerste echter ten onrechte de som van 1280,85 fr. afgetrokken heeft van die som van 2300 fr. voor totale werkonbekwaamheid gedurende twee maanden aan de burgerlijke partij toegekend;

Aangezien de 1e rechter geen rekenschap te houden had van het voorschot dat zou betaald geweest zijn aan deze burgerlijke partij ten gevolge van een bijzondere overeenkomst die tegenover betichte eene « res inter alios acta » daarstelt;

Aangezien de zedelijke schade door de 1e rechter onderschat werd en billijk dient gebracht te worden op 1500 frank;

Om deze beweegredenen :

Het Hof, doet het vonnis te niet in zooverre ten titel van voorloopige schadevergoeding aan de burgerlijke partij eene som van 1694,15 fr. heeft toegekend en opnieuw beslissende;

Verwijst betichte aan de burgerlijke partij te betalen de som van 3.975 fr. en bevestigt het vonnis waarvan beroep, voor het overige namelijk de benoeming van dokter Leclef; verwijst de betichte in de beroepskosten, beloopende in het geheel 54,18 frank jegens den Staat.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

12 Februari 1936.

Voorzitter : M. Byvoet.

Rechters : MM. van Soest en Goffinet.

HYPOTHEEK. — BETALING AAN TUSSCHEN-PERSOON HOOFDELIJK MEDESCHULDENAAR EN NIET GERECHTIGD OM TE ONTVANGEN. — ONGELDIGHED.

Wanneer een tusschenpersoon zich hoofdelijk medeschuldenaar heeft verklaard, doch geen opdracht ontving vanwege den schuldeischer om de terugbetalingen te doen binnenkomen, is de hoofdschuldenaar van zijn schuld niet bevrijd indien hij de ontleende som aan den tusschenpersoon terugbetaald heeft, volgens een afzonderlijke overeenkomst aangegaan tusschen deze laatsten.

Hendrickx t/ Van Overstraeten.

Gezien de inleidende dagvaarding beteekend door exploit van deurwaarder Davidts van Leuven en Richard, van Brussel, respectievelijk den 17 en 23 Mei 1935, geboekt;

Gezien het vonnis van gevoegd verstek, door deze Rechtbank geveld den 6 November 1935;

Overwegende dat verstek doende verweerster, de N. V. Pro Familia alhoewel behoorlijk herdaagd door exploit Richard voormeld, den 23 November 1935 geboekt, voor de daartoe gestelde zitting van 4 December l.l., geen pleitbezorger aanstelde en voortgaat met verstek te doen;

Overwegende dat aanleggers, volgens akte, verleden voor notaris Robèrti, van Leuven, den 23 November 1923, van verweerders Van Overstraeten een kapitaal van 15.000 frank ontleenden, terugbetaalbaar na 15 jaar en intusschen eenen intrest opbrengende van 6 ½ %, te verminderen op 6 % in geval van betaling binnen de vijftien dagen der semestriële vervaldagen;

Dat ook, volgens deze akte, verweerster Pro Familia zich tegenover de geldschietters verbond, samen met aanleggers, tot terugbetaling van dit kapitaal en tot delging van den intrest, op hare beurt een kapitaal van 15.000 frank aan aanleggers overmaakte onder dezelfde voorwaarden;

Dat aanleggers het nakomen hunner verplichtingen tegenover beide geldschietters waarborgden door eene pandrechtelijke inschrijving op hunne goederen gelegen onder de gemeente Peer en Kleine Broghel, in de akte vermeld;

Dat er van eene uitdrukkelijke lastgeving vanwege de geldschietters Van Overstraeten geen sprake is in deze akte, doch dat zij zich enkel verbonden, voor het geval dat Pro Familia verplicht zou zijn de geldontleeners te vervolgen in terugbetaling der door de Vennootschap gedane voorschotten, zij aan deze de grosse van de notariële akte zouden overmaken;

Overwegende dat vervolgens, door eene afzonderlijke overeenkomst gesloten tusschen de solidairlijk gehouden ontleeners, aanleggers de N. V. Pro Familia gelastten kapitaal en intrest aan de geldschietters Van Overstraeten te doen toekomen op de daartoe gestelde datums, mits, van hunnentwege, eene verzekering op het leven aan te gaan bij deze vennootschap en ge-

urende 15 jaar eene driemaandelijksche premie op te brengen van 650,30 fr.;

Overwegende dat het niet betwist wordt, dat deze premie regelmatig betaald is geworden aan de N. V. en dat deze de intresten aan de geldschietters overmaakte tot op 1 Juni 1934, doch vanaf dien hare betalingen staakte, zoodat de geldschietters op 12 April 1935 bevel gaven aan de aanleggers hun de ontleende som van 15.000 frank samen met de vervallen intresten en vergoedingen te betalen, onder bedreiging de dadelijke uitwinning tegen hen op te eischen.

Overwegende dat aanleggers zich, door exploten van deurwaarder Davidts en Mellaerts van 17 en 23 Mei 1935 tegen der verkoop op dadelijke uitwinning verzetten en volhouden dat de gevraagde sommen niet verschuldigd zijn en dat het hun niet vrijstaat de terugbetaling te doen zonder tusschenkomst der N. V. Pro Familia tegenover dewelke zij zich verbonden geen enkele betaling rechtstreeks aan de geldschietters te doen;

Overwegende dat de geldschietters niet de minste opdracht gaven aan de N. V. Pro Familia en dat het zelfs tusschen dezen niet bedongen was geworden dat laatstgenoemde er voor zou zorg dragen dat de geldontleeners stipt hunne verplichtingen zouden nakomen; dat er niet eens bepaald is geworden waar de betalingen moesten plaats vinden en nog minder dat deze door tusschenkomst der N. V. moesten gedaan worden;

Overwegende dat de enkele verplichting tot het overmaken der grosse der notariële akte, in bepaalde omstandigheden, geene lastgeving in zich sluit en dat de geldschietters bijgevolg volkomen in hun recht zijn de terugbetalingen van het geleend kapitaal wegens wanbetaling der intresten op te vorderen tegenover de aanleggers, die solidairlijk met de N. V. er toe gehouden zijn;

Overwegende dat de afzonderlijke overeenkomst tusschen aanleggers en de N. V. gesloten, waardoor het bedongen werd dat de ontleeners niet rechtstreeks aan de geldschietters mochten betalen, voor dezen eene « res inter alios acta » is en dat zij niet tegen hen kan ingeroepen worden;

Dat trouwens de tusschenkomst der N. V. klaarblijkelijk bewerkstelligd is geworden door de ontleeners die er alle voordeel bij hadden een kapitaal van 15.000 fr. + 5.000 fr. aan 6 % op 15 jaar en nog wel bij levensverzekering te delgen, door 't betalen eener driemaandelijksche premie van 650,30 fr., gezamenlijk 39.018 frank, terwijl het eenvoudig betalen der 6 % 's jaars, samen met het kapitaal de som van 47.000 fr. zou beloopt hebben;

Overwegende dat aanleggers in ondergeschikte orde het voordeel inroepen der wet van 27 Juli 1934, uitstel verleende aan de hypotheaire schuldenaars die ongelukkig en te goeder trouw handelden;

Overwegende dat de gegevens dier wet hier voorhanden zijn en dat niemand zal betwisten dat het ongelukkig is voor aanleggers een tweede maal, minstens gedeeltelijk, te moeten betalen, daar waar zij, gansch te goeder trouw, stipt hunne verplichtingen nakamen tegenover den tusschenpersoon, die, buiten hun weet, aan de zijne te kort bleef;

Overwegende dat klaarblijkelijk aanleggers toestand niet hopeloos is, doch dat hij, wegens de hangende rechtspleging, reeds een uitstel van meer dan 1 jaar genoten heeft;

Dat er hun in die omstandigheden een uitstel van 16 maanden dient verleend te worden voor de teruggaaf van het kapitaal en dat de betaling der achterstallige intresten aan 6 % per kwartaal alle vier maanden zal geschieden, vanaf 1 Juli aanstaande;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, uitspraak doende door een en hetzelfde vonnis, tegensprakelijk tegenover alle partijen en niet meer vatbaar voor verzet;

Zegt voor recht dat de sommen in het bevelschrift van 12 April 1935, aangehaald door aanleggers aan de eerste verweerster verschuldigd zijn, behalve de 225 frank gevraagd voor wederbelegging, en dat deze invorderbaar zijn rechtstreeks zonder tusschenkomst der N. V. Pro Familia;

Verklaart aanleggers eisch dien betreffende ongegrond;

Verleent hun nochtans een uitstel van 16 maand, op voet der wet van 27 Juli 1934 en volgens de bepalingen van deze wet, het voordeel van dezen uitstel afhankelijk zijnde van de vernieuwing der inschrijving 6 maanden voor het verstrijken derzelve; de teruggaaf van het ontleend kapitaal alzoo vaststellend op 23 Maart 1940 en de betaling der achterstallige intresten toelatend, benevens de loopende intresten, $\frac{1}{4}$ op 1 Juli en 1 November 1936 en $\frac{1}{4}$ op 1 Maart en 1 Juli 1937;

Zegt nochtans dat aanlegger dan slechts zal ontslagen zijn voor de vervvalverklaringen en van de straffen in overeenkomst voorzien zoo hij zich schikt naar de hierboven bepaalde termijnen;

Zegt dat de N. V. Pro Familia tegenover verweerders gebonden blijft;

Legt de kosten ten laste van aanleggers behalve deze veroorzaakt door het in zake stellen der N. V. Pro Familia, welke door deze zelf zullen gedragen worden;

Verklaart tegenwoordig vonnis, behalve voor de kosten, uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

22 Februari 1936.

Voorzitter : M. Lagrange.

Rechters : MM. Vandermersch en Guillemijn.

Pleiters : Mrs Hubené en Van Tyghem.

EIGENDOM. — AANSPOELING. — NIET BEVAARBARE WATERLOOP.

De bedding van niet bevaarbare en niet vlotbare waterlopen kan nimmer eigendom worden van de aanliggende eigenaars : het beginsel der domaniaaliteit aanziet het water als 't bijzonderste en essentieele bestanddeel (de bedding slechts als bijkomende) en beiden behooren derhalve tot het openbaar domein.

Vandemaele t/ S. M. De Spaarzaamheid.

Aangezien de vraag voor doel heeft te hooren verklaren dat eischer uitsluitend eigenaar is van de oppervlakte van het overwelfde gedeelte grond boven de St Amandsbeek te Roeselaere, namelijk der 15 m² waarop verweerster eene bergplaats heeft opgericht; dat eischer in alle geval het uitsluitend bezit en recht

van gebruik op dit overwelfd gedeelte grond aangevorven heeft door betaling der overwelfingskosten, en vergunning der openbare besturen; dat hij het recht heeft een einde te stellen aan de ongeoorloofde aanmatiging door verweerster gepleegd met het bouwen van haar bergplaats; dat eischer besluit tot de teruggave van dit gedeelte in zijn vorigen staat en tot de veroordeeling van verweerster in eene schadevergoeding van 25.000 frank;

Aangezien verweerster zich op eene overeenkomst beroept waarbij zij het recht van eigendom bekam van 15 centiares, terwijl eischer (of zijn rechtgever) mits bekostigen van het werk van overwelling van eene lengte van 17 meter op de volle breedte der beek, de eigendom kreeg van de lengte van 12 meter;

Aangezien verweerster het bewijs van zulkdanige overeenkomst niet levert; dat alleenlijk vaststaat dat er tusschen partijen onderhandelingen werden aangeknoopt, maar dat niet is gebleken dat deze onderhandelingen werkelijk aanleiding hebben gegeven tot eene vaste overeenkomst dat verweerster overigens erkent het volledig wettelijk bewijs dezer overeenkomst niet te bezitten; dat het feit dat slechts 13 m. van de beek naderhand werden overwelfd voldoende aantoonst dat ten gevolge der onderhandelingen geen vaste overeenkomst tusschen partijen is tusschengekomen;

Aangezien verweerster niet betwist dat Pierre Vandemaele, rechtgever van eischer, op 10 Januari 1913 van de Bestendige Deputatie machtiging verkregen heeft, om een duiker te bouwen tusschen zijnen eigendom en dezen van verweerster, om namelijk de beek te overwelfen op de volle breedte en op de volle bestaande lengte van 13 meter 33 centimeter;

Aangezien het blijkt dat Pierre Vandemaele alleen deze overwelling bekostigde; dat verweerster dit in hare besluiten niet meer betwist; dat ze geene overeenkomst voorlegt waarbij zij van Pierre Vandemaele het definitief recht van gebruik van een gedeelte der overwelling zou bekomen hebben;

Dat het insgelijks niet betwist wordt dat de werken over de beek volkomen gescheiden waren door een muur van den eigendom van den eischer;

Aangezien verweerster nochtans om eischeres rechten te bestrijden, het stelsel inroept waarbij de eigendom der niet bevaarbare waterlopen aan de aanpalende eigenaars toebehoort; dat zij bij tegeneisch het openleggen der beek vordert met afbraak van het gewelf, van de er op uitgevoerde werken alsook van den steunmuur langs haar kant, zij zelf aanbod doende, bij gelegenheid der gevraagde afbraak, hare bergplaats te vernietigen; dat zij insgelijks 5.000 frank eischt ten titel van schadevergoeding wegens onrechtmatige bezitting van oever en beek;

Aangaande het recht van eigendom der niet vlotbare noch bevaarbare waterlopen :

Aangezien de toekenning van dit recht aan de aanpalende eigenaars, alhoewel door eenige rechtsgeleerden en vonnissen aangenomen, nochtans verworpen wordt door 't meeste deel der rechtspraak; dat het stelsel dat de waterlopen deel maken van het Openbaar Domein ook door het Verbrekinghof werd aangenomen;

Dat de niet vlotbare noch bevaarbare waterlopen, zelfs de beken niet vatbaar zijn voor eene bijzondere toeëigening, niet alleen voor wat het water, het bijzonderste bestanddeel, aangaat, maar ook voor wat

den grond betreft, zoolang deze door water wordt bedekt; dat daar de reden is waarom de rivieren of beken aan het onontvreembaar Openbaar Domein behooren waarvan het beheer aan het gemeentebestuur is overgelaten onder toezicht van de Bestendige Deputatie en van den Koning;

Aangezien dit stelsel, gesteund op de natuur der waterlopen, niet ernstig kan bestreden worden bij inroeping van art. 558 B. Wtb. hetwelk uitgelegd moet worden door de voorbereidende besprekingen en door de overlevering van het vorige recht;

Dat de artikels, 556, 557, 561 en 563 van het burgerlijk Wetboek verre van het recht ten voordeele van de eigenaars te bevestigen, veronderstellen dat de niet bevaarbare noch vlotbare waterlopen aan de aanpalende eigenaars niet toebehooren;

Dat men mag aannemen dat de wet zich vergenoegt de rechten wettelijk te regelen die samen passen met het bestaan van den openbaren eigendom;

Aangezien verweerster den eisch dus niet kan bestrijden onder voorwendsel dat zij een eigendomsrecht bezit op den grond der beek, of dergelijk recht zou verworven hebben op de overwelving door eischer opgericht met de noodige toelating der openbare besturen;

Aangezien eischer nochtans tot staving zijner rechten zich enkel beroept op het feit dat hij alleen de werken heeft uitgevoerd na de noodige vergunning te hebben verkregen van het bestuur;

Aangezien volgens de machtiging zelve deze wordt verleend «ongeminderd alle rechten van derde personen»;

Dat, indien hij verweersters rechten zou hebben gekrenkt door het overwelven van de beek, eischer dus tegenover verweerster zou verantwoordelijk blijven en zou mogen verplicht worden de werken af te breken om de beek in haar vorigen staat te stellen, tenware verweerster aan haar rechten zou verzaakt hebben of op stilzwijgende of op uitdrukkelijke wijze zou toegestemd hebben in eene inbreuk op haar rechten;

Aangezien verweerster aanhaalt dat de daad van Pierre Vandemaele eene onbetwistbare inbreuk op haar rechten daarstelt (gebruik en afleiding van het water, het vischrecht, de aanspoelingen) dat zij daarom haren tegeneisch tot afbraak inleidt;

Aangezien deze bewering en vordering als tegenstrijdig voorkomt niet alleen met de vorige bewering van verweerster waarbij «zij met Pierre Vandemaele overeengekomen was hem toe te laten alleen de werken van overwelving uit te voeren, terwijl zij de overige vijf meter in eigendom bekam maar insgelijks met haar niet betwistbare bezitneming en het genot van het overwelfde gedeelte palend aan haar eigendom waarop zij zelf werken uitgevoerd heeft, en heeft laten uitvoeren om gemakkelijk van haar eigendom tot op de 15 m2 van de overwelving te treden; dat zulke handelwijze van wege verweerster noodzakelijk kennis onderstelt van de uitgevoerde overwelvingswerken en stilzwijgende inwilliging insluit van deze werken, alsook van den toestand strijdig met en verhinderende voor het uitoefenen harer eigen rechten op gebeurlijk gebruik of afleiding van water voor besproeiingen, enz., dat dergelijke inwilliging blijkbaar verzaking daarstelt aan deze rechten;

Aangezien verweersters tegeneisch dus als niet gegrond voorkomt;

Voor wat de schadevergoeding aangaat :

Aangezien het krenken van eischers rechten of het weigeren door verweerder de 15 m2 te zijner beschikking te stellen, hem noodzakelijk eene zekere schade heeft veroorzaakt, maar dat de gevorderde vergoeding overdreven voorkomt; dat zij billijk mag geschat worden op de som van 1.000 frank; dat eischer namelijk niet bewezen heeft dat het gemis aan genot van het gedeelte waarover het geding loopt zou schade veroorzaakt hebben aan zijnen handel;

Om deze redenen :

De Rechtbank;

Alle andere besluiten als ongegrond verwerpende, zegt voor recht dat verweerster zich niet kan beroepen op een eigendomsrecht op de helft van de beek noch op de overwelving; zegt dat eischer uitsluitend het recht van gebruik bezit op het overwelfde gedeelte der St Amandsbeek, namelijk op de 15 m2 waarop verweerster eene bergplaats opgericht heeft; zegt dat eischer 't recht heeft een einde te stellen aan deze aanmatiging;

Veroordeelt verweerster boven beschreven gedeelte aan eischer terug te geven binnen de acht dagen der betekening van het vonnis en alles in den vorigen staat te herstellen, en, bij gebrek aan zulks te doen, bemachtigt eischer de werken van herstelling in den vorigen staat op de kosten van verweerster te doen uitvoeren, dewelke kosten zullen inbaar zijn op enkel vertoon der kwijtschriften.

Verwijst verweerster aan eischer te betalen ten titel van schadevergoeding de som van 1.000 fr. met de rechterlijke interesten en de kosten des geding, deze van Mr Roelaendts, begroot op 1.368,10 fr.;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad. spijs alle verhaal en zonder borg, behalve voor de kosten.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

9e Kamer. — 27 Februari 1936.

Voorzitter : M. Laureyssens.

Openbaar Ministerie : M. Liard.

Pleiter : Mr P. Grijspeerd.

STRAFVORDERING. — FAMILIEVERLATING. — RECHTSTREEKSCH DAGVAARDING. — ONTVANKELIJKHEID. — AANZEGGING AAN PROCUREUR DES KONINGS NIET VEREISCHT.

Art. 391bis S. W. B. dat de openbare vordering in geval van familieverlating aan den heer Procureur des Konings toekent, belet niet dat de benadeelde partij ingevolge art. 182 W. B. strafv. rechtstreeks dagvaarde daar dit artikel geen onderscheid maakt tusschen de verschillende wanbedrijven.

Alhoewel eene rechtstreeksche dagvaarding gebruikelijk aan den heer Procureur des Konings wordt aangezegd, wordt zulks nergens door de wet vereischt en zeker niet op straf van nietigheid.

Van Bruggen t/ Armand Janssens.

Gedaagd zijnde door exploit van deurwaarder E. Druyts, te Antwerpen, in datum van 5 Februari 1936 ten einde :

Aangezien, door vonnis op 5 Maart 1932 door de eerste kamer der Rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen, de heer Armand Janssens, veroordeeld werd om te betalen aan de verzoekster een voedingspensioen van 3.000 frank per maand; dat dit vonnis op 9 September 1933 werd beteekend en kracht van gewijsde heeft bekomen;

Aangezien gedaagde zich schuldig heeft gemaakt aan familieverlating en dus valt onder toepassing van artikel 391bis van het S. W. B.;

Zich diensvolgens te zien en hooren toekennen aan verzoekster de som van 5.000 frank voor zedelijke schade;

Gehoord de dagende partij;

Gehoord het openbaar ministerie in zijn advies;

Gehoord gedaagde in zijne middelen en besluiten van niet ontvankelijkheid;

Aangezien betichte Janssens ten onrechte de niet ontvankelijkheid van de rechtstreeksche daging hem ten verzoeken van zijne echtgenoot Van Bruggen Gabrielle beteekend opwerpt zich steunende op de bepalingen der wet van 14 Januari 1928 art. 391bis S. W. B. welke oplegt dat de openbare vordering alleen aan den heer Prokureur des Konings zou toebehooren;

Aangezien art. 182 van het W. B. voor strafvordering aan de B. P. toelaat zelf rechtstreeks voor de Boetstrafelijke Rechtbank te dagen, zulks in zeer algemeene bewoordingen en zonder dat er in gemeld artikel onderscheid wordt gemaakt tusschen verschillende wanbedrijven;

Aangezien eveneens Janssens ten onrechte opwerpt dat hij geen inzage heeft kunnen nemen van het proces-verbaal van ondervraging der partijen door den heer Vrederechter van Borgerhout;

Dat integendeel bedoeld proces-verbaal samen met den bundel regelmatig ter griffie heeft berust voor de zitting;

Aangezien ten slotte het aanzeggen der rechtstreeksche dagvaarding aan den heer Procureur des Konings alhoewel misschien gebruikelijk, nergens in de wet vereischt wordt, en dit zeker niet op straf van nietigheid;

Om deze redenen :

De Rechtbank, verklaard de vraag ontvankelijk;

Beveelt dat er onmiddellijk zal overgegaan worden tot het onderzoek ten gronde;

Stelt de kosten ten laste van betichte.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST NIKLAAS

24 Maart 1936.

Voorzitter : Mr Verschuren.

Rechters : Mrs Verbeke en Behiels.

Referendaris : Mr Thuysbaert.

Pleiters : Mrs Orban en Van Haelst.

DIENTCONTRACT BUITEN DE WET VAN 1922. — ONTIJDIGE OPZEG. — VERGOEDING.

Bij gebrek aan tekst moet de vergoeding wegens ontijdigen opzeg volgens de gebruiken worden bepaald en dient er rekening gehouden o.m. met het bedrag der wedde en de moeilijkheid om zich een nieuwe betrekking te verschaffen.

*Voor een bediende die 2.550 frank per maand genoot is eene vergoeding van 6 maanden voldoende.
Er kan geen spraak zijn van zedelijke vergoeding wanneer de opzeg geen krenkend karakter vertoont.*

D. B. t/ N. V. J.

Gezien de geregistreerde dagvaarding van 28 Februari 1936;

Aangezien de vraag strekt tot betaling van 90.600 frank schadevergoeding wegens wederrechtelijke verbreking van een dienstcontract; deze som te vermeerderen of te verminderen in den loop van het geding; en veroordeeling van gedaagde tot de proceskosten; bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande verzet of beroep en zonder borg;

Aangezien uit de bestanddeelen der zaak blijkt dat de aanlegger, sinds 1 Oktober 1923, in dienst was van de verweerster, aan een maandloon dat, op het tijdstip van de opzegging, 2550 frank bedroeg;

Dat, derhalve, de betrekkingen tusschen partijen niet beheerscht worden door de wet van 7 Augustus 1922;

Aangezien dat, bij gebrek aan wettekst, de rechten van den bediende geregeld worden door de bestaande gebruiken;

Dat, namelijk, de Rechtbank den duur van den opzeggingstermijn of van de vergoeding voor opzeg dient te bepalen, rekening houdende met het bedrag van de jaarwedde, met de moeilijkheden die de ontslagen bediende zal ontmoeten om een nieuwe betrekking te vinden, enz.

Aangezien de verweerster, gelijktijdig met den opzeg, aan den aanlegger een vergoeding heeft aangeboden van zes maand die, laatstgenoemde, ten onrechte heeft afgewezen;

Dat, immers, het bedrag van de aangeboden vergoeding billijk voorkomt en, ten andere overeenstemt met de beginselen door de Rechtsleer voorgestaan en door een gevestigde Rechtspraak bekrachtigd (Waleffe, Rep. Gén. Jurispr. 1920-1925, V° Louage de services, 345, 356; de Biseau d'Hauteville, Revue de droit belge, D. VII, bl. 453; Thoumsin, Le contrat d'emploi, 1935, n° 353; Houben, Het dienstcontract, 1934, bl. 81, Hof van Ber. Gent, 10 Oktober 1934, J. C. Fl. 1934, n° 5441; Bruss. 3 December 1931, Rev. des fail. 1935, bl. 148; Antw. 1 Febr. 1933, P. A. 1933, bl. 124);

Aangezien de opzeg van den aanlegger werd beteekend in normale voorwaarden; dat hij, onder geen enkel opzicht, een voor aanlegger krenkend karakter vertoont dat er dan ook allerminst sprake kan zijn van vergoeding voor zedelijke schade;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle verdere of strijdige besluiten verwerpende, namelijk deze vervat in de inleidende dagvaarding als zijnde niet gegrond, verleent aan de verweerster akte dat zij aanbiedt aan den aanlegger de som van 5.600 frank te betalen;

Verklaart dit aanbod voldoende; veroordeelt voor zooveel noodig, de verweerster om haar aanbod te verwezenlijken;

Verwijst den aanlegger in de kosten.

(1) NOTA : Benevens de aangehaalde rechtsleer en rechtspraak zie ook Verbreking (Frankrijk), 10 Mei en 2 Oogst 1933, D. P. 1935, I. 108, met zeer belangwekkende nota van Prof. Paul Pic.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

4e Kanton. — 19 Februari 1936.

Vrederechter : M. V. De Keyser.

Pleiters : Mrs Van der Planken, Robyn en Bervoets

HUUROVEREENKOMST. — OVEREENKOMST AFGESLOTEN DOOR EIGENAAR MET TWEE VERSCHILLENDE PARTIJEN. — RECHT VAN DEN EERSTE IN BEZIT GESTELDE. — SCHADE-VERGOEDING VOOR DEN ANDERE.

Wanneer een eigenaar zijn eigendom opvolgenlijk aan twee verschillende personen verhuurt zijn beide overeenkomsten geldig.

Overdulve t/ Cooreman, Van Kerckhove en Boene.

Aangezien aanlegger van Cooreman opeischt dat hem het recht van huurder toegekend worde tegenover verweerders en dat deze zouden verplicht worden hem het huurgenot te bezorgen betrekkelijk een gedeelte van het eigendom gelegen in de Nassaustraat, 18, dit alles met betaling eener vergoeding ter herstelling van de schade door hem ondergaan door het weigeren van verweerders hem dit huurgenot tijdig verleend te hebben.

1. Tegenover Cooreman.

Op 6 Januari 1936 komen aanlegger en Cooreman mondeling overeen om te huren en te verhuren een achterhuis met doorgang naar de straat, met het doel er een garage in uit te baten; de huurprijs wordt vastgesteld op fr. 600 in de maand, waarop Overdulve fr. 150 betaalt als voorschot op de eerste maand; de huur zal ingaan met 15 Januari daarop volgend.

Den 14 Januari 1936 doet Cooreman aan Overdulve een aangeteekend schrijven bestellen, waarmee hij opzegging doet van de aangegane huur, en als Overdulve zich den 16 Januari aanbiedt om de verhuurde plaatsen in gebruik te nemen; dan wordt hem den toegang daartoe ontzegd door Cooreman en de plaatsen zijn ingenomen door Van Kerckhoven en Boene.

Onder alle nietswaardige voorwendsels tracht Cooreman thans te bewijzen dat de huurovereenkomst met Overdulve niet geldig was.

Deze huurovereenkomst werd nochtans na de voorafgaandelijke besprekingen schriftelijk opgesteld op 8 Januari 1936 en ondertekend door Cooreman en Overdulve (geboekt te Antwerpen, 15 Januari 1936, B. A., 2e Kantoor, deel 4, blad 22, vak 39, ontvangen fr. 33, (get.) onleesbaar).

Deze akte bevat al de bestanddeelen die wettelijk voor een geldig huurverdrag vereischt zijn; trouwens Cooreman zelf heeft het wel voor eene degelijke verbintenis gehouden, want anders was het opzeggen toch wel overbodig en bovendien onmogelijk.

Als reden tot nietigheid van die overeenkomst voert Cooreman thans aan: dat de eigenaar van wien hij zelf huurt zijn toestemming tot verhuren aan Overdulve niet verleend had, en dat de vrouw met wie hij woont, en welke samen met hem hoofdhuurster schijnt te zijn, de huurakte van Overdulve niet mede ondertekend had.

Dat deze omstandigheden, indien ze voor waar bezwen moesten gehouden worden, toch geen den minsten invloed hebben kunnen op de wel- of niet-geldig-

heid van de huurakte Overdulve, want de geldigheid daarvan hangt niet af van het punt te weten of Cooreman mocht of kon verhuren, maar wel van de vraag of hij werkelijk verhuurd heeft; en dit is gebeurd.

Trouwens is het niet zonder betekenis op te merken, dat noch de eigenaar van het huis, noch de vrouw waarvan beweert wordt dat zij mede met Cooreman hoofdhuurster is, in dit geding gemeend hebben te moeten tusschen komen en dat er zelfs van hunnentwege bij de processtukken geen enkel protest te bespeuren is.

De huurakte Overdulve is dus volstrekt geldig en aanlegger is regelmatig huurder geworden van Cooreman, betrekkelijk de plaatsen in de huurakte beschreven.

II. Tegenover Van Kerckhove en Boene.

De ter zake bekende omstandigheden leeren verder wat eigenlijk de oorzaak is geweest welke Cooreman aangezet heeft om de uitvoering te weigeren van de overeenkomst welke hij met aanlegger getroffen had.

Cooreman wordt aangesproken door verweerders Van Kerckhove en Boene, evenals Overdulve, garagehouders, en hij krijgt de kans aan dezen de betwiste plaatsen voor fr. 1.000 te verhuren, samen met een paar kamers op de eerste verdieping gelegen.

De huurakte is geboekt op 14 Januari 1936, en des anderendaags nemen Van Kerckhove en Boene daadwerkelijk bezit van de hen in huur gegeven plaatsen.

Volgens Cooreman zou die tweede huurakte voorrang moeten hebben op diegene van Overdulve welke slechts geregistreerd is geworden daags nadien 15 Januari; deze omstandigheid van prioriteit heeft evenwel niet het minste belang in de zaak; trouwens de datum van de huurakte Overdulve is 8 Januari en deze datum alleen geldt onder partijen.

Evenzoo als de huurakte van Overdulve is diegene welke Cooreman gemaakt heeft met Van Kerckhoven en Boene volstrekt geldig tusschen de partijen die ze onderschreven hebben.

III. Beoordeeling.

Na die tamelijk lange, doch klaarheidshalve noodige inleiding, is het antwoord op de verschillende eischen van Overdulve gemakkelijk te geven:

a) Tegenover Cooreman is Overdulve onbetwistbaar rechthebbende op het huurgenot dat Cooreman hem versproken heeft; doch zooals hierboven reeds gezegd is, hij is het niet alleen, vermits dezelfde plaatsen even regelmatig door Cooreman in huur zijn gegeven geworden aan Van Kerckhoven en Boene;

b) De vraag tot uitvoering van de getroffen huurovereenkomst kan aanlegger slechts richten tegen Cooreman, want tusschen Van Kerckhove en Boene en hem zelf bestaat geen rechtsverband; Van Kerckhove en Boene zijn daarbij gebruikers van het door hen in huur genomene met recht en geldigen titel;

c) De uitvoering van de tusschen Overdulve en Cooreman afgesloten overeenkomst is niet meer mogelijk omdat Van Kerckhove en Boene in bezit gesteld zijn geworden van hetgeen zij tegenover Cooreman ten hunnen voordeele bedongen hadden (art 1141 B. W.);

d) Als gevolg aan die vaststellingen heeft de vraag tot schadevergoeding voor elken dag vertraging in de uitvoering geen reden van bestaan;

e) Wat betreft de vraag tot verkrijgen van vergoeding van fr. 20.000 voor gemis aan genot, schade aan

de uitbating der handelszaak, en alle redenen voor te brengen ten gepaste tijd en plaats, deze komt in haar principie althans en onder voorbehoud van de gevraagde som verder toe te lichten en te onderzoeken, als werkelijk gegrond voor, doch er zal slechts kunnen over gehandeld worden, nadat de verbreking van de huurakte Overdulte zal aangevraagd en ten voordeele van aanlegger zal toegestaan zijn geworden.

Om deze redenen :

Wij, Victor De Keyser, Vrederechter van het vierde kanton der stad Antwerpen, verklaren de vraag zooals ze ingeleid is geworden ongegrond tegenover Cooreman en niet ontvankelijk tegenover de twee andere verweerders, wijzen ze om die reden af en veroordelen aanlegger tot de kosten van het geding.

POLITIERECHTBANK TE BOOM

20 Maart 1936.

Vrederechter : Mr E. Jans.
 Pleiter : Mr H. Rouwens.

GEMEENTELIJK POLITIEREGLEMENT. — VERBOD AAN LEURDERS AAN DE DEUREN TE BELLEN OM HUNNE KOOPWAAR AAN TE BIJDEN. — ONWETTELIJKHEID. — VERBOD TOEGEPAST OP DEN VERKOOP VAN DAGBLADEN. — ONGRONDWETTELIJKHEID.

De gemeentelijke verordening waarbij aan leurdere het recht wordt ontzegd om aan deuren te bellen, ten einde hunne waren te koop aan te bieden, is onwettelijk.

De toepassing van zulke bepaling op den verkoop van dagbladen is een schending van de grondwet.

O. M. t/ D. W.

Aangezien de vervolging steunt op art. 18 van het Politiereglement te Boom dat luidt als volgt :

« Het wordt de leurkramers of rondzwervende kooplieden verboden aan de deuren aan te bellen of te kloppen om hunne koopwaar aan te bieden, veel min zullen zij zonder oorlof te deuren mogen openen noch de woningen binnentreden. »

Aangezien betichte in de eerste plaats opwerpt dat hij geen leurkramer of zwervend koopman is;

Aangezien deze bewering blijkt te steunen op eene verkeerde uitlegging van bovengemelde beschikking;

Aangezien het reglement inderdaad niet vereischt dat degene die er tegen overtreding zouden plegen, handelaars zouden zijn, en een beroep zouden maken van het leurkramen of rondzwervend koopmanschap;

Aangezien het klaarblijkelijk ertoe strekt de inwoners der gemeente te vrijwaren van de onaangenaamheden die het leuren veroorzaakt, zij het ook door gelegenhedsleurdere;

Aangezien er geen onderscheid dient gemaakt te worden op grond van het doel beoogd door degenen die de overtreding plegen;

Aangezien verder betichte aanvoert dat het artikel ingeroepen door het Openbaar Ministerie onwettelijk is als tegenstrijdig met de wet van 16-24 Augustus 1790 op het gemeentelijk politierecht en met de grondwet;

Aangezien de wet van 1790 aan de gemeente-overheid enkel het recht geeft om maatregelen te treffen vereischt voor de handhaving van de openbare orde;

Aangezien rechtspraak en rechtsleer het eens zijn om te zeggen dat het feit van aan de huizen te bellen om koopwaren aan te bieden in zich zelve niet van aard is de openbare rust te storen (Sérèsia Police des Conseils Communaux 1879 n° 146. — Verbreking 10 Augustus 1863, Pas. 1863-1-307; Valerius, Organisation, Attributions et Responsabilité des Communes);

Aangezien de ingeroepen bepaling onwettig is voor zooveel zij bovengemeld verbod inhoudt;

Aangezien eindelijk gezegde bepaling niet kan toegepast worden op den verkoop van dagbladen, daar dit een inbreuk zou daarstellen op art. 18 der grondwet;

Om deze redenen : spreekt de Rechtbank den betichte vrij zonder kosten.

TOEPASSING DER NIEUWE PROCEDUUR

TOEPASSING VAN HET KONINKLIJK BESLUIT Nr 300 VAN 30 MAART 1936 BETREFFENDE DE RECHTS- PLEGING IN BURGERLIJKE ZAKEN EN HANDELS- ZAKEN

OMZENDBRIEF VAN DEN HEER PROCUREUR- GENERAAL BIJ HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Ten einde de toepassing van het belangrijk Koninklijk Besluit betreffende de rechtspleging in burgerlijke zaken en handelszaken te vergemakkelijken heeft de heer Hayoit te Termicourt, procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, het hieronderstaande rondschrjven gezonden aan de parketten van zijn rechtsgebied.

* * *

Brussel, den 24 April 1936.

Mijnheer de Procureur des Konings,

Ik wil er niet aan denken U een volledige toelichting te geven van het koninklijk besluit Nr 300 van 30 Maart 1936 (Staatsblad van 7 April 1936, blz. 2330 en volgende), tot wijziging van verschillende bepalingen betreffende de rechtspleging in burgerlijke zaken en in handelszaken.

Tot grondslag van dit besluit ligt de vereenvoudiging van de rechtspleging en de aanpassing er van, ten minste naar een zekere mate, bij de noodwendigheden van het economisch leven.

Daaruit de vereenvoudiging, ingevoerd in zake betekenningen, getuigenverhoor, deskundigenonderzoek, beslag en de soepelheid gegeven aan sommige oude regelen, waarvan de gestrengheid niet meer in overeenstemming is met een goede rechtsbedeeling.

Daaruit ook de verkorting van sommige termijnen waarvan de duur slechts gewettigd was toen de verkeersmiddelen nog traag en schaarsch waren.

Gewis zullen menige nieuwe bepalingen aanleiding geven tot twistvragen en de rechtspraak zal de draagwijdte er van nader moeten bepalen. De wetten betreffende de rechtspleging, die niet een terechtbrenging door de rechtspraak hebben gevegd, zijn overigens zeldzaam.

Hierna eenige overwegingen waarvan de mededeeling mij gepast voorkomt : (1)

1. Deze toelichting moet aangevuld worden door den commentaar vervat in mijn omzendbrief Nr 5011 C. dd. 10 April 1936, tot interpretatie van het koninklijk besluit

Nr 301, houdende wijziging van de termijnen van rechtspleging en van de wet van 28 Juni 1889.

De bepalingen van artikel 1 van dat besluit (blz. 2371) zijn van toepassing zoowel op de rechtspleging in burgerlijke zaken en handelszaken, als op de rechtspleging in straf- en tuchtzaken.

Zij brengen dus de wijziging met zich van talrijke artikelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

II. Wijze van procederen voor het vrederecht.

a) Het nieuw artikel 4 stelt *de wijze van dagvaarding* voor den vrederechter gelijk met de wijze van dagvaarding voor de rechtbanken van eersten aanleg.

Indien dus de deurwaarder noch de te dagvaarden partij, noch een van haar verwanten of dienstboden, aan de woonplaats of aan de verblijfplaats van deze partij vindt, moet hij het afschrift van het exploit ter hand stellen aan *een geuur*, die het oorspronkelijk stuk teekent. Zoo deze geuur niet wil of niet kan teekenen, stelt de deurwaarder het afschrift ter hand aan den burgemeester, aan een schepen of *aan een door het schepencollege daartoe gemachtigd ambtenaar*, die het oorspronkelijk stuk teekent met « gezien ».

Deze laatste bepaling neemt het ernstig bezwaar weg, waartoe de betreffende de « beteekening aan den burgemeester » voorgeschreven formaliteiten, in de aanzienlijke centra, aanleiding gaven.

Gelief de aandacht van de heeren burgemeesters van uw arrondissement te vestigen op deze bepaling — evenals op de overeenkomstige bepaling van artikel 68. Daar waar een machtiging van pas is, moet ze verleend worden tegen 1 Mei 1936 en de gemachtigde ambtenaar hoeft houder te zijn van deze machtiging om ze aan de deurwaarders, die de exploten doen, te vertoonen.

De deurwaarders moeten, in geval van terhandstelling van het afschrift aan een gemachtigten ambtenaar, in het exploit en het afschrift er van, melding maken van de identiteit van den ambtenaar en van zijn hoedanigheid van « gemachtigd door het schepencollege ».

Artikel 4 zegt nog dat de burgemeester, de schepen of de gemachtigde, de geschikte maatregelen treffen opdat het afschrift van het exploit de gedagvaarde partij zou toekomen. Deze maatregelen bestaan, bijzonder, telkenmale het mogelijk is, in het ontbieden van den betrokkene om hem het afschrift ter hand te stellen of in het doen overhandigen van dit afschrift, door een agent van de gemeente. De gemeentebesturen dienen nota te houden van de afschriften van exploten die zij aan de betrokkenen overhandigen, alsmede van den datum van die overhandiging.

b) Bij artikel 4bis worden tot de exploten, betreffende de rechtspleging voor het vrederecht, de maatregelen uitgebreid, die bij artikel 68bis voorgeschreven zijn, in verband met de rechtspleging voor de andere rechtsmachten, dit, ten einde onbescheidenheden te voorkomen, wanneer het afschrift aan een ander persoon dan den betrokkene wordt overhandigd.

c) *De termijn van dagvaarding* wordt van één tot drie dagen opgevoerd (art. 5). Maar hij is slechts vatbaar voor verlenging binnen de grenzen bij artikel 1032bis bepaald, trouwens in overeenkomst met de bepalingen van het koninklijk besluit Nr 301.

Deze termijn kan verkort worden (art. 6 en 1038bis), maar het verzoek en het bevel tot verkorting moeten op het afschrift van het exploit worden overgeschreven. Zoo deze formaliteit niet werd vervuld en *de vervulling er van niet op het oorspronkelijk stuk vermeld staat*, of indien geen bevel tot verkorting werd verleend, brengt de dagvaarding op een korteren termijn dan den wettelijken, voor den rechter de verplichting mede artikel 1039bis in acht te nemen.

Er wordt niet afgeweken van artikel 7 waarbij de vrijwillige verschijning van partijen is toegelaten.

d) De tekst van artikel 49 § 1 vergt enkele ophelderingen.

Er wordt bij bepaald dat, wanneer het bedrag van den hoofdeisch het bedrag van den hoogsten aanleg niet overschrijft, « alle exploten van dagvaarding, verzet of aanzegging, *met uitsluiting van de beteekeningen van vonnissen, van de bevelen vóór de tenuitvoerlegging en van de akten van tenuitvoerlegging*, gedaan worden door een deurwaarder die bevoegd is om de exploten te doen voor het vrederecht dat van den eisch moet kennis nemen » en « dat zij aangezegd worden door de toezending, bij een » ter post aangeteekend stuk, van een afschrift... »

De nieuwe bepaling maakt een einde aan een opgerezen twistvraag: de exploten van dagvaarding, verzet of aanzegging, kunnen gedaan worden niet alleen door den deurwaarder van den vrederechter die van den eisch moet kennis nemen, maar door elken deurwaarder die bevoegd is om voor dit vrederecht exploten te doen.

De woorden « *met uitsluiting van de beteekeningen...* » duiden geenszins aan dat deze laatste akten nimmer kunnen gedaan worden door een deurwaarder die bevoegd is om exploten te doen voor het vrederecht dat van den eisch kennis heeft genomen, maar:

eenerzijds, dat deze exploten niet mogen beteekend worden volgens de wijze in 't bijzonder bij dit artikel bepaald (§§ 1, 2 en 3);

anderzijds, dat er niet wordt afgeweken, wat betreft de beteekeningen van deze akten, van de gewone regelen betreffende de bevoegdheid der deurwaarders. De deurwaarders die bevoegd zijn om de exploten te doen voor het vrederecht dat kennis heeft genomen van den eisch, mogen dus slechts de beteekening van het vonnis, het bevel of een akte van tenuitvoerlegging doen, wanneer deze moeten gedaan worden in hetzelfde kanton of, eventueel, in een ander kanton waar deze deurwaarders insgelijks bevoegd zijn, krachtens de wetten op de bevoegdheid van de deurwaarders, om een exploit voor het vrederecht te doen.

Zoo ook, wanneer er wordt gehandeld overeenkomstig de § 4 van artikel 49, herneemt het gemeene recht de bovenhand, zelfs voor de exploten van dagvaarding, verzet of aanzegging; d. w. z. dat de bevoegde deurwaarders al degenen zijn die exploten mogen doen voor het vrederecht van het kanton waar de akte moet beteekend worden.

In de gevallen van de § 1, is het toepasselijk tarief dit vastgesteld bij het koninklijk besluit van 23 Januari 1935; wanneer er wordt gehandeld overeenkomstig de § 4, is het tarief van dit besluit niet meer van toepassing, doch nieuwe bepalingen zullen binnen kort desaangaande uitgevaardigd worden.

Daar het oud artikel 52 opgeheven is, moeten de griffiers, van 1 Mei 1936 af, zich niet meer belasten met de beteekening van de vonnissen en de termijn van verzet zal geregeld zijn door het gemeene recht (art. 20). De griffiers dienen er evenwel voor te zorgen onverwijld, vóór 1 Mei 1936, al de beteekeningen te doen, die van hen tot 30-April 1936, gevorderd worden.

Op te merken valt dat de rechtspleging *in zake onderhoudsgeld*, beheerscht blijft door Titel XI van boek I van het eerste deel van het Wetboek van burgerlijke Rechtsvordering. De griffiers blijven dus gehouden tot de verplichtingen hun bij artikel 56bis opgelegd.

Nochtans wordt, van 1 Mei 1936 af, de beteekening der vonnissen niet meer gedaan door den griffier, maar door een deurwaarder overeenkomstig het gemeene recht (2).

e) Artikel 54 leidt tot een vrij eigenaardige moeilijkheid van interpretatie.

Zooals dit artikel voorkomt in het koninklijk besluit Nr 300, ligt het verschil er van met den ouden tekst hierin, dat, te beginnen van 1 Mei 1936, het griffierecht van 10 fr. in geval van verzet, er bij wordt afgeschaft.

Een koninklijk besluit Nr 291, verschenen in hetzelfde Staatsblad als het koninklijk besluit Nr 300 (blz. 2447), wijzigt echter de wetgeving betreffende de registratie-, overschrijvings-, zegel- en griffierechten. Welnu, dit ko-

ninklijk besluit Nr 291 wijzigt, op zijn beurt, artikel 54 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Het behoudt het recht van 10 fr. in geval van verzet; het duidt nader aan dat de afschriften en uittreksels eveneens vrij zijn van zegelrecht en vrijgesteld van registratie; ten slotte beslist het dat « bedoelde akten en vonnissen vatbaar blijven voor registratie, volgens de gewone beginselen, indien zij tot titel strekken van een overeenkomst » door zich zelf onderworpen aan het registratierecht binnen een uitersten termijn. »

En ten slotte laat een erratum, verschenen in het Staatsblad van 12 April 1936, blz. 2795, in het artikel 54, zooals het in het koninklijk besluit Nr 291 voorkomt, de melding van het recht van 10 fr. in geval van verzet, wegvallen.

Welke tekst van artikel 54 dient er toegepast?

Om aan deze kiesche vraag een oplossing te geven, dient er opgemerkt dat het koninklijk besluit Nr 291, alhoewel een lager nummer dragende dan dit (300) van het besluit van 30 Maart 1936 tot wijziging van de bepalingen van de rechtsvordering in burgerlijke zaken en handelszaken, nochtans van *latere dagteekening* is dat dit laatste, vermits het den datum van 31 Maart 1936 draagt. Ik voeg er aan toe dat het slechts op 1 Juni 1936 in werking treedt, terwijl het koninklijk besluit Nr 300 op 1 Mei 1936 van kracht wordt. Logischerwijze dient er uit afgeleid dat het koninklijk besluit van 30 Maart 1936, Nr 300, gewijzigd wordt door dat van 31 Maart 1936, Nr 291 en niet omgekeerd.

De oplossing schijnt me dus de volgende te zijn:

Het tegenwoordige artikel 54 blijft van kracht tot en met 30 April 1936. Van 1 Mei tot 31 Mei 1936 is van kracht het artikel 54, zooals het voorkomt in het koninklijk besluit Nr 300, d. w. z. dat het recht van 10 fr. niet meer geheven wordt in geval van verzet, maar dat, zooals thans, geen enkel registratierecht verschuldigd is op de akten van rechtspleging en de vonnissen. Van 1 Juni 1936 af, is van kracht het artikel 54 zooals het voorkomt in het koninklijk besluit Nr 291 van 31 Maart 1936 en in het erratum (3) verschenen in het Staatsblad van 12 April 1936, d. w. z. dat het recht van 10 fr. afgeschaft blijft, maar dat de akten van rechtspleging en de vonnissen die tot titel strekken van een overeenkomst door zich zelf onderworpen aan het registratierecht binnen een uitersten termijn, vatbaar zijn voor registratie.

De lijst der aan de registratie te onderwerpen vonnissen zal het voorwerp uitmaken van een lateren omzendbrief tot interpretatie van het koninklijk besluit Nr 291.

f) *De termijn om tegen de vonnissen van de vrederechters in hooger beroep te komen* wordt van 40 dagen tot op 1 maand terug gebracht (art. 16). Overeenkomstig artikel 1 van het koninklijk besluit Nr 301, is hij niet voor verlenging vatbaar uithoofde van den afstand in België.

Voor de personen die in België noch hun woonplaats, noch een verblijfplaats hebben, wordt de termijn van één maand verlengd met den bij artikel 73 bepaalde termijn, volgens het onderscheid door dit artikel gemaakt, tenzij echter het vonnis hun in België werd betekend (art. 69bis en 1038ter).

In het verslag aan den Koning wordt inderdaad nader aangeduid (blz. 2346) dat, in de bepaling van de plaatsen waarmede voor de berekening van de afstanden rekening dient gehouden, met het oog o. m. op de vaststelling van de termijnen van hooger beroep en verzet, men, volgens artikel 1038ter, wanneer de betekening in België werd gedaan, de plaats van deze betekening in aanmerking moet nemen, welk ook de werkelijke woonplaats of verblijfplaats weze van de partij die de voorziening instelt (zie ook hierna Nr X).

Het spreekt van zelf dat artikel 16 niet afwijkt van de uitzonderings-bepalingen waarbij een korteren termijn van hooger beroep wordt vastgesteld (zie b.v. artikel 57 en ook art. 214 e) van het Burgerlijk Wetboek) (4).

De akte van beroep, moet dagvaarding inhouden voor een bepaalde kamer van de rechtbank (art. 82bis). Deze beschikking wordt hierna onder Nr III besproken.

g) In geval van *getuigenverhoor* kan de rechter, zelfs van ambtswege, de getuigen tegenover elkaar stellen (art. 37). Deze maatregel zal het den rechter dikwijls mogelijk maken zich op nauwkeuriger wijze rekenschap te geven van de waarde van de beweringen van partijen.

h) In geval van *deskundigenonderzoek*, wordt de eed van den deskundige altijd schriftelijk afgelegd.

In geval van plaatsopneming door den rechter samen met den deskundige, en waarvan proces-verbaal wordt opgemaakt (art. 42), wordt de eedaflegging van den deskundige schriftelijk onderaan op het proces-verbaal gedaan (art. 43bis). Wanneer de zaak niet voor beroep vatbaar is en er dus geen proces-verbaal wordt opgemaakt (art. 43), moet de deskundige, naar mijn oordeel, niettemin de termen van den bij artikel 43bis voorzienen eed neerschrijven en dit geschrift moet bij de minuut van het vonnis worden gevoegd; de eed is inderdaad een wezenlijke formaliteit.

Indien een deskundigenonderzoek wordt bevolen buiten het geval voorzien in artikel 42, legt de deskundige schriftelijk den eed af onderaan op zijn bericht, overeenkomstig het voorschrift van artikel 317, eindalinea.

III. Wijze van procederen voor de rechtbanken van eersten aanleg.

a) Dagvaardingen:

Het artikel 68 werd besproken in de aanmerkingen betreffende artikel 4 (5).

Bij artikel 69 wordt inzonderheid de wijze van dagvaarding van de maatschappijen nader omschreven (zie bladz. 2332).

Bij artikel 69bis wordt de formaliteit van het aanslaan van een afschrift van het exploit aan de deur van de rechtsmacht die van den eisch moet kennis nemen en van het inlasschen van een uittreksel uit het exploit in de dagbladen, afgeschaft.

Indien de gedagvaarde persoon in België noch woonplaats, noch verblijfplaats heeft, hij niet in 't land wordt aangetroffen, en hij er niet geldig aan een gekozen woonplaats kan gedagvaard worden (art. III van het Burgerlijk Wetboek en 43 van de wet van 25 Maart 1876, wordt hij gedagvaard aan zijn woonplaats of aan zijn verblijfplaats in het buitenland door de toezending van een afschrift van het exploit, bij een ter post aangeteekend stuk (6).

Indien de betrokkenen noch in België, noch in het buitenland, een bekende woonplaats of verblijfplaats heeft, wordt hij gedagvaard door de terhandstelling van een afschrift van het exploit aan den procureur des Konings, die *het oorspronkelijk stuk met « gezien » teekent*.

De bevoegde procureur des Konings, in geval van dagvaarding (7), is deze van het arrondissement waarin de rechtsmacht, die van den eisch moet kennis nemen, zitting heeft, zonder dat deze rechtsmacht noodzakelijk de rechtbank van eersten aanleg moet wezen. In de andere gevallen is de bevoegde procureur des Konings deze van de woonplaats van den persoon te wiens verzoeken de betekening wordt gedaan.

De procureur des Konings die aldus het afschrift van een exploit ontvangt en die nopens de woonplaats of de verblijfplaats van den persoon wien het exploit aangaat, inlichtingen bezit, heeft tot plicht, niet alleen dit afschrift onverwijld aan den betrokkene over te maken, maar ook nog den deurwaarder die de betekening deed en, eventueel, zelfs den voorzitter van de rechtsmacht waarbij de zaak werd aanhangig gemaakt, er van bericht te geven. Indien de procureur des Konings werd uitgekozen om het afschrift van het exploit te ontvangen, dan is dit o. m. om, in de mate van het mogelijke, te vermijden dat een gerechtelijke beslissing bij verrassing worde bekomen.

De termijnen van dagvaardingen worden bepaald bij artikel 72, 73, 1032bis en 1038ter.

b) *Het hooger beroep tegen de vonnissen van de Vrederechters* en van de scheidsrechterlijke commissie ingesteld bij de wet van 24 December 1903, dient voortaan te worden ingesteld door middel van een exploit betekend met

dagvaarding op een bepaalden dag *vóór een kamer* der Rechtbank van eersten aanleg. Deze kamer is bepaald bij het Reglement (art. 82bis).

Ik verzoek U te willen bevelen dat een bericht, met aanduiding van de kamer der rechtbank voor dewelke deze dagvaardingen moeten gedaan worden, alsmede de dagen en uren der terechtzittingen van deze kamer, in de kamer van terechtzitting en in de griffie van ieder der vrederechten, alsmede in de griffie van de rechtbank van eersten aanleg, worde aangeplakt.

Artike 82bis luidt verder dat de akte van hooger beroep « van geenerlei waarde » is, indien de beroepende partij de zaak niet ingeleid heeft tegen de in de akte van hooger beroep aangeduide terechtzitting. Het schijnt hier om een uitsluiting te gaan, en, dientengevolge, schijnt alinea 1 van artikel 173 niet van toepassing te zijn (blz. 2335).

In deze zaken, vertegenwoordigt de advocaat, houder der stukken, zijn cliënt, en mag in zijn naam concluderen, zonder van een schriftelijke volmacht te moeten doen blijken.

c) *De beteekening der vonnissen* werd insgelijks vereenvoudigd.

Gaat het om vonnissen van eenvoudig onderzoek (zie Verbreking, 10 December 1885, Pas. 1886-1-20) zoo geldt de uitspraak als beteekening (art. 148 al. 1).

Gaat het om hetzij voorloopige, hetzij definitieve vonnissen, die een veroordeeling uitspreken, zelfs indien deze veroordeeling slechts op kosten betrekking heeft, zoo dient er onderscheid gemaakt tusschen de vonnissen die op tegenspraak, en deze die bij verstek gewezen werden.

De eerste dienen slechts aan *partijen* beteekend; de tweede alléén dienen bovendien en vooraf beteekend aan den pleitbezorger, voor zooveel, wel te verstaan, een pleitbezorger werd gesteld. In dit laatste geval echter wordt de beteekening aan den pleitbezorger vereischt, zelfs indien het stellen van een pleitbezorger niet wettelijk verplichtend was, 't is te zeggen indien de tusschenkomst van den pleitbezorger vrij was (artikel 147).

Eindelijk, de vonnissen die noch vonnissen van eenvoudig onderzoek zijn, noch vonnissen die een veroordeeling uitspreken, zullen slechts aan den pleitbezorger of aan partijen beteekend worden, naar gelang er in de zaak al dan niet een pleitbezorger werd gesteld (art. 148, al. 2).

d) *De termijnen van verzet* zijn gewijzigd.

De gewone termijn wordt van 8 dagen tot 15 dagen opgevoerd (art. 155 en 157). Hij wordt niet verlengd uit hoofde van den afstand in België (art. 1032bis en art. 1, K. B. Nr 301). Terwijl, echter, in den huidigen staat der wetgeving, wanneer het verstekvonnis wordt uitgesproken tegen een partij die geen pleitbezorger heeft gesteld, het verzet tot aan de tenuitvoerlegging van het vonnis ontvankelijk is, zelfs indien dit vonnis aan *den persoon* werd beteekend, zoo zal voortaan, in geval van beteekening aan den persoon, de termijn van verzet de gewone termijn van 15 dagen zijn. De partij die geen pleitbezorger heeft gesteld zal dus, om verzet aan te tekenen, alleen wanneer het vonnis niet aan den persoon werd beteekend, over al den tijd beschikken die verloopt totdat het vonnis is ten uitvoer gelegd (art. 158).

Bij artikel 159 wordt bovendien nader bepaald dat het vonnis wordt gerekend ten uitvoer gelegd te zijn o. m. wanneer een proces-verbaal van niet-bevinding regelmatig is opgemaakt en aan de in gebreke gebleven partij is aangezegd geworden, zooals voor de dagvaardingen voorgeschreven is ('t is te zeggen hetzij aan den persoon, hetzij aan de wonplaats, hetzij aan de verblijfplaats, enz.).

Wat de bij verstek verleende vonnissen betreft wijs ik er nog op :

1) dat artikel 152bis den eischer toelaat de rechtspleging van *verstek wegens nalatigheid om te concluderen* voor de rechtbank van eersten aanleg, te vermijden. De aanmaning om te concluderen wordt gedaan aan de partij, of, indien deze voor de dagvaardingen de bij art. 73 voorziene termijnen geniet, aan den pleitbezorger. In beide gevallen mag de eischer, 15 dagen na de aanmaning, ver-

deren dat over zijn eisch uitspraak worde gedaan, en het vonnis zal geacht zijn als op tegenspraak gewezen (8);

2) dat de rechtspleging van voeging van verstek op nieuwe wijze geregeld is (art. 153) en dat de ingevoerde hervormingen uitgebreid worden tot de vrederechten, de rechtbanken van koophandel en de hoven van beroep (19bis, 434bis en 470);

3) dat voortaan het hooger beroep ontvankelijk is zelfs tijdens den duur van den termijn voor het verzet (art. 455).

e) *Excepties*.

Zeven aanmerkingen schijnen mij van nut :

1) Geene nietigheid van het *exploot* of van een andere *akte van rechtspleging* voorzien bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zal voortaan worden toegewezen, tenzij : « het uitgemaakt weze dat zij de belangen van de tegenpartij schaadt » 't is te zeggen, tenzij het bewezen zij dat zij de belangen schaadt van hem in wiens voordeel zij wordt vastgesteld. Deze bepaling (art. 173) heeft tot doel te vermijden dat de nietigheid zou opgeworpen worden alleen met het oogmerk om den gang van het onderzoek en het afleveren door den rechter van een uitvoerbaren titel te doen aanslepen.

Maar, zooals in het verslag aan den Koning wordt aangestipt (blz. 2335) is deze bepaling enkel van toepassing op de gevallen van *nietigheid* van exploten en andere akten van rechtspleging en niet op de uitsluitingen noch op de niet-ontvankelijkheid voortspruitende, bij voorbeeld, uit het feit dat de akte laattijdig is (aldus de voorziening ingediend na het verstrijken van een wettelijken termijn of gedaan werd ten verzoeken van een persoon die de bevoegdheid of de macht daartoe niet heeft. Het gaat dus om de innerlijke nietigheden van het exploit of van de akte (9).

2) Bovendien is elke nietigheid van het exploit tot inleiding van het geding gedekt, indien zij niet vóór elke andere exceptie of elke verwerping, behoudens de excepties voorzien bij de artikelen 166 en 174 en de excepties van onbevoegdheid, werd voorgesteld.

Indien het een andere akte van rechtspleging geldt, volstaat het dat het middel van nietigheid vóór elke bespreking over de zaak zelf weze voorgesteld; op nauwkeuriger wijze, een middel van nietigheid van een akte van rechtspleging kan niet meer worden voorgesteld indien, nadat deze gedaan werd, de partij die de nietigheid kon inroepen, reeds een verweermiddel betreffende den grond der zaak heeft voorgedragen.

3) Al de middelen van nietigheid tegen een akte van rechtspleging moeten gezamenlijk worden voorgesteld. Ook deze maatregel werd getroffen met het doel de praktijken te vermijden die alleen de vertraging van het geding beoogen.

4) Behoudens het bij artikelen 166 en 174 voorzien geval, kan de rechtbank de rechtsmiddelen en exceptiën steeds bij de hoofdzaak voegen en aan partijen bevelen « alie dienstige conclusiën te nemen », d. w. z. alle rechtsmiddelen gelijktijdig voor te dragen (art. 192bis). Uitbreiding van den regel in het thans van kracht zijnde artikel 172 vermeld.

5) Nochtens wijken noch art. 173, noch art. 192bis af van de uitzonderingsbepalingen van de wet van 15 Juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken. De bij deze wet voorziene nietigheden blijven dus onderworpen aan de regelen door haar vastgesteld en wat betreft hun aard en wat betreft den staat van de rechtspleging waarin zij kunnen voorgesteld worden.

6) De aanmerkingen sub. numeris 1, 2, 3 en 5 gedaan, zijn eveneens van toepassing op de rechtspleging voor de rechtbanken van koophandel (art. 414).

Wat de aanmerking 4 betreft is het voor de rechtbanken van koophandel toepasselijk stelsel, licht verschillend, dit omdat, eenerzijds, de bij artikel 166 voorziene exceptie niet is op te vatten voor deze rechtsmachten en, anderzijds, omdat de excepties van hun onbevoegdheid *ratione materiae* steeds de openbare orde aanraken.

Artikel 424 bepaalt dus dat de rechtbank van koophandel de rechtsmiddelen en de excepties bij de hoofdzaak

kan voegen en aan partijen kan bevelen « alle dienstige conclusiën te nemen », onder het dubbel voorbehoud: dat het niet de toepassing gelde van artikel 174 en dat de exceptie niet op de onbevoegdheid uit hoofde van het onderwerp van het geschil drage. Deze exceptie kan worden voorgesteld en wordt zelfs, van ambtswege, opgeworpen in elken stand van het geding.

7) De voor de rechtbanken van eersten aanleg toepasselijke regelen worden insgelijks in acht genomen voor de Hoven van beroep (art. 470).

f) *Getuigenverhoor en deskundigenonderzoek.*

Zooals voor den vrederechter (zie hiervoren Nr II, litt. g), kunnen de getuigen door den rechter, zelfs van ambtswege, tegenver elkaar worden gesteld (art. 262). Zij kunnen, in voorkomend geval, op de terechtzitting worden gehoord door de rechtbank zelf (art. 294bis).

De rechtbank kan, zelfs zonder de instelling van partijen, één enkel deskundige benoemen (art. 303). De deskundige of de deskundigen leggen schriftelijk den eed af onderaan op hun bericht en vóór hun handteekening (art. 317, zie insgelijks hiervoren Nr II, litt. h.).

Bovendien kan de rechtbank, indien zij het nuttig acht de deskundigen op de terechtzitting hooren, zonder formaliteiten (art. 322, Verg. art. 6 van de wet dd. 10 Mei 1926 tot instelling van een rechtspleging bij dringende omstandigheden in zake onteigening ten algemeenen nutte).

IV. *Wijze van procederen voor de rechtbanken van koophandel.*

De meeste bepalingen waarbij de rechtspleging voor de rechtbanken van eersten aanleg worden geregeld, zijn insgelijks van toepassing voor de rechtbanken van koophandel (art. 414 en 436).

Ziehier nochtans enkele afwijkingen van dit principe:

De termijn van dagvaarding bedraagt ten minste 3 dagen, zooals voor het vrederecht (art. 416 en volg.). Deze termijn is voor verlenging vatbaar uit hoofde van den afstand (zie hiervoren Nr II, litt. C.).

De rechtspleging wordt zonder de tusschenkomst van de pleitbezorgers gevoerd (art. 415). De partijen verschijnen hetzij in persoon, hetzij door een vertegenwoordiger; deze is een pleitbezorger, een advocaat, houder van de stukken of een bijzonder door de rechtbank in elke zaak toegelaten gemachtigde (art. 421).

Nopens de bevoegdheid van de rechtbank wat betreft het voegen van de rechtmiddelen en excepties bij de hoofzaak en nopens het onderscheid tusschen de artikelen 192bis en 424, verwijs ik naar Nr III, litt. e, hierboven.

Terwijl de voorloopige tenuitvoerlegging, niettegenstaande verzet, van een bij verstek gewezen vonnis door de rechtbank van eersten aanleg kan bevolen worden indien er gevaar is bij het verwijl (art. 155), kan deze maatregel door de rechtbank van koophandel niet enkel in hetzelfde geval worden bevolen, maar ook, nog indien er een authentieke titel of een vorige veroordeeling is, of indien de eisch gegrond is op de onderteekening van een effect aan order of aan toonder (art. 435).

De voorloopige tenuitvoerlegging kan niettegenstaande beroep, met of zonder borgtocht worden bevolen.

Bij ontstentenis van beschikking hieromtrent, is de voorloopige tenuitvoerlegging naar rechte toegelaten, maar met last zekerheid te stellen of van een voldoende solvabiliteit te doen blijken (art. 439). Aldus wordt een einde gesteld aan de twistvraag waartoe het oud artikel 439 aanleiding gaf.

Waneren een voorbereidend vonnis of een tusschenvonnis wordt verleend, zelfs enkel voor een partij, dan laat art. 425ter de voortzetting van de zaak toe eenvoudig op het vrijwillig verschijnen der partijen.

V. *Wijze van procederen voor de Hoven van beroep.*

a) De termijn van *hooger beroep* wordt van drie tot op twee maanden terug gebracht (art. 443) en elke verlenging uit hoofde van den afstand in België wordt afschaft.

Wat de personen betreft die over een bij art. 173 voorzienen termijn van dagvaarding beschikken, wordt deze termijn toegevoegd aan den termijn van 2 maanden (art. 445), onverminderd echter de toepassing van art. 1038ter.

Alhoewel voortaan het hooger beroep ontvankelijk is, zelfs tijdens den duur van den termijn van verzet (art. 455), wordt de termijn van hooger beroep tegen een verstekvonnis, zooals voorheen slechts te beginnen van den dag waarop het verzet niet meer ontvankelijk is berekend (art. 443, al. 2).

Het spreekt van zelf dat de artikelen 443 en volgende, waarbij den gewonen termijn van beroep wordt bepaald, de bijzondere bepalingen die een termijn van beroep hebben vastgesteld, onaangeroerd laten (10).

b) Een bijzonder nuttige hervorming is deze die toelaat den termijn van hooger beroep tegen een op *tegenspraak* gewezen vonnis te doen ingaan door de beteekening van een door den griffier eensluidend verklaard afschrift, met vermelding van de bestemming er van. Dit afschrift moet niet *geregistreerd* worden (art. 443, al. 3). Hier dient evenwel opgemerkt dat dit beteekend afschrift onvoldoende is — en dat een regelmatige uitgifte vereischt is — zoowel om het vonnis ten uitvoer te doen leggen, als om over het beroep te pleiten.

c) Zoo de eischer in beroep de regelmatige uitgifte van het vonnis tegen den dag van de terechtzitting niet overlegt, kan tegen hem verstek worden verleend; in geval van verzet wordt de eischer in zijn verzet afgewezen indien hij met de overlegging van de uitgifte in gebreke blijft (art. 463). Naar het schijnt heeft, volgens het begrip van de bewerkers van deze bepaling, de afwijzing van verzet tegen het verstek met ontslag van instantie, dezelfde beteekenis als een afwijzing van beroep.

VI. *Gedwongen tenuitvoerlegging van de vonnissen en akten en beslag.*

De bepalingen hieromtrent zouden een uitgebreide toelichting vergen. Hier kan ik er slechts op wijzen dat zij de beperking of « het cantonnement » van het beslag invoeren en regelen (art. 553, 554, 554bis en blz. 2340); zij houden afschaffing van de bewaarders van de in beslag genomen voorwerpen (11) behoudens in geval van beslag op vruchten te velde (art. 628) en van beslag op handelszaken (zie mijn omzendbrief Nr 5157 C. dd. 16 April 1936 betreffende het K. B. Nr 282 van 30 Maart 1936); zij regelen den verkoop van openbare fondsen en deviezen (art. 621bis, 621ter, nieuw art. 4 van de wet van 5 Mei 1872).

Tenslotte — en deze maatregel komt zeer gepast — kan de schuldenaar, in alle zaken, binnen veertien dagen na de aanzegging van het beslag, aan den magistraat die de machtiging tot beslagleggen heeft verleend, de intrekking hiervan vragen, door dagvaarding (art. 635bis).

VII. *Wijze van procederen in kortgeding.*

De termijn van dagvaarding was tot nogtoe door geen enkele bijzondere wetsbepaling vastgesteld; voortaan bedraagt hij ten minste twee dagen (art. 807). Deze termijn wordt verlengd uit hoofde van den afstand, overeenkomstig art. 1032bis of art. 73, onverminderd echter de toepassing van artikel 1038 ter; hij kan ook verkort worden door den voorzitter (art. 808), maar in dit geval dient artikel 1038bis nageleefd.

Artikel 809 laat het verzet toe tegen de bij verstek verleende bevelschriften in kortgeding; het invoeren van dit middel van voorziening is ten volle gewettigd sinds de rechtspleging van het kortgeding tot vele nieuwe zaken werd uitgebreid, (b.v. de voorloopige maatregelen in den loop van een geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed, de maatregelen van verzorging voorzien in art. 6 van de wet van 15 Mei 1912, enz...).

Maar het spreekt van zelf dat het nieuw artikel 809 niet afwijkt van de bepalingen waarbij uitdrukkelijk wordt verklaard dat de beschikking van den voorzitter, uitspraak doende in kortgeding, niet voor verzet (art. 635bis b.v.) of voor geen enkel voorziening vatbaar zal zijn.

De termijn van verzet bedraagt 8 dagen te rekenen van den dag waarop het bevelschrift werd beteeekend; de termijn van hooger beroep (12) bedraagt 15 dagen te rekenen van den zelfden dag, zelfs indien 't bevelschrift bij verstek werd verleend. Noch de eene, noch de andere dezer termijnen zijn vatbaar voor verlenging uit hoofde van den afstand in België (toepassing van artikelen 1032bis en I van het K. B. Nr 301, zelfs niet uit hoofde van den afstand buiten België (art. 809, al. 4).

VIII. — Wijze van procederen inzake scheiding van tafel en bed.

Bij het nieuw artikel 875 worden de meeste regelen van rechtspleging toepasselijk op den eisch tot echtscheiding (wet van 14 December 1935, gewijzigd bij Kon. besluit van 7 Februari 1936) uitgebreid tot de rechtspleging inzake scheiding van tafel en bed.

De wettelijkheid van het K. B. van 7 Februari 1936 werd weliswaar betwist, omdat, beweerde men, de Koning, krachtens de wetgeving op de bijzondere machten, niet de bevoegdheid had om wijzigingen toe te brengen aan de wetten die de wetgevende macht zelf zou maken gedurende die zelfde periode. Dit bezwaar schijnt me van geen tel meer te zijn sinds de wetgevende macht zelf voornoemd besluit bekrachtigd heeft in al zijn bepalingen en op den datum van haar inwerkingtreding.

Twee bepalingen van belang echter maken een onderscheid tusschen de rechtspleging inzake echtscheiding en de rechtspleging inzake scheiding van tafel en bed. Inzake echtscheiding wordt de tusschenkomst van de pleitbezorgers vrij gelaten, vóór de rechtbank van eersten aanleg; inzake scheiding van tafel en bed, blijft die tusschenkomst verplichtend. Bovendien kan de eisch tot scheiding van tafel en bed ingeleid worden bij wederensch « door een eenvoudige akte van conclusie » (13) op een hoofdeisch tot echtscheiding; het omgekeerde wordt niet aangenomen.

De nieuwe artikelen 248 en 262 van het Burgerlijk Wetboek moeten toelaten zich op gemakkelijker wijze en met minder gevaar voor vergissing dan voorheen te verzekeren of een beschikking waarbij de echtscheiding wordt toegestaan of de scheiding van tafel en bed uitgesproken, kracht van gewijsde heeft bekomen. (14)

Op straffe van verval moeten het verzet en het hooger beroep tegen een beschikking waarbij de echtscheiding wordt toegestaan of de scheiding van tafel en bed wordt uitgesproken, binnen acht dagen na den datum van de voorziening, worden aangezegd aan den griffier van de rechtsmacht die deze beschikking heeft uitgesproken. Van de voorziening wordt door den griffier op den kant van de beschikking melding gemaakt. Het exploit is vrij van zegel- en registratierechten.

Naar mijn meening is de aanzegging aan den griffier vereischt voor elk hooger beroep aangeteeekend of elk verzet gedaan na 30 April 1936, zelfs indien de bestreden beschikking van vóór 1 Mei 1936 dagteekent (art. 50 van het K. B. Nr 300).

IX. — Ontzetting en aanstelling van een gerechtelijk raadsman.

Naar de bewoordingen van het nieuw artikel 897, wordt elk arrest of vonnis van ontzetting of benoeming van een gerechtelijken raadsman, buiten de bij artikel 501 van het Burgerlijk Wetboek voorziene publiciteit, bij uittreksel in het «Staatsblad» ingelascht; het elfde geschiedt met de arresten of vonnissen van opheffing.

Het is de griffier die belast is met de tot de inlassching vereischte benaarsstelingen en daar deze inlassching moet geschieden binnen tien dagen na de uitspraak, moet de griffier het uittreksel uit de beschikking ten laatste den 6en dag na dezen van de uitspraak, aan het bestuur van het «Staatsblad» bezorgen. Dit is echter de uiterste termijn.

De aandacht van de griffiers dient in 't bijzonder gevestigd op deze bepaling, waarvan de stipte naleving ten opzichte van de derden de ernstige bezwaren van de hui-

dige wetgeving zal wegnemen. De griffier aan wien een nalatigheid te wijten is, kan met een geldboete worden gestraft, onverminderd de andere sancties van tot de tucht behoorenden aard; indien de vertraging of het verzuim vrijwillig is, kan de griffier tot schadevergoeding worden veroordeeld.

De inlassching, ik herhaal het, is verplichtend voor elke beschikking van ontzetting of benoeming van een raadsman of opheffing van een dezer maatregelen, hetzij deze beslissing op tegenspraak of bij verstek werd verleend, hetzij het gaat om een vonnis of een arrest.

De kosten van inlassching schijnen me ten laste van den Staat te moeten worden gelegd, vermits de maatregel voorgeschreven is in het algemeen belang. Ik heb den heer Minister van Justitie verzocht aan het bestuur van het «Staatsblad» de noodige onderrichtingen te geven.

X. — Allerlei bepalingen.

a) De algemeene bepalingen van artikelen 1032bis, 1033, 1038bis, 1038 ter en 1039 bis hebben betrekking op de termijnen van de akten van rechtspleging. Zij werden opgenomen in mijn omzendbrief N° 5011 C. van 10 April 1936, tot toelichting van het koninklijk besluit N° 301 van 30 Maart 1936. Zij worden besproken de eene in dien omzendbrief, de andere in het verslag aan den Koning dat het Koninklijk besluit N° 300 (bl. 2345 en 2346) voorafgaat.

Ziehier nochtans enkele bijkomende aanmerkingen in verband met artikelen 1033, 1038ter en 1039bis.

Artikel 1033.

— Elke termijn die in dagen is gesteld wordt van dag tot dag gerekend en niet van uur tot uur; het is de huldiging van de traditioneele leer.

— Elke termijn die in maanden of in jaren is gesteld, wordt berekend van den zooveelsten tot daags vóór den zooveelsten (15).

— De dag van de akte die het aanvangspunt van een termijn is, wordt daarin niet gerekend. Bevestiging van den ouden regel van artikel 1033: « dies a quo non computatur in termino ». Maar wanneer de termijn niet als vrije termijn wordt aangewezen, wordt de vervalldag er in gerekend. Het principe: dies ad quem non computatur in termino, werd integendeel door het oud artikel 1033 toegepast, in de gevallen bij dit artikel bepaald. Voortaan zal dan ook de termijn van acht dagen niet meer den 10en dag verstrijken, er in begrepen dezen van de betekening, maar den 9e. Een dagvaarding voor de rechtbank van eersten aanleg, beteeekend op 1 Juni, mag dus gegeven worden tegen de terechtzitting van 9 Juni.

Voortaan worden alleen als vrije termijnen beschouwd, deze die door de wet aldus zijn genoemd. Deze bepaling maakt een einde aan de talrijke bestaande twistvragen nopens den aard van sommige termijnen.

De regel volgens denwelken de dies ad quem in den termijn wordt gerekend, verkrijgt uitzondering niet alleen wanneer de termijn als vrije termijn wordt aangewezen, maar ook nog wanneer de laatste dag van den termijn een Zondag of een ander wettelijke feestdag is; in dit geval wordt de termijn verlengd tot den eerstvolgenden werkdag.

Deze laatste uitzondering die gewettigd is door de bepalingen van artikelen 63, 808 en 1037 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, 1 en 5 van de wet van 17 thermidor, jaar VI, schijnt me niet van toepassing te kunnen zijn op strafzaken (zie, inderdaad, artikel 2, wet van 17 thermidor, jaar VI). Ik herinner er evenwel aan, dat art. 7 van de wet van 22 Juli 1927 een gelijkaardige bepaling behelst wanneer het gaat om een handeling die in de griffie te verrichten is en de griffie den laatsten dag van den wettelijken termijn gesloten is.

— Ik voeg er aan toe dat de voorschriften van artikel 1033 ook niet meer van toepassing zijn telkens als een bijzondere bepaling er van afwijkt (zie b.v. art. 502 van het Burgerlijk Wetboek, art. 5 van de wet van 17 Augustus 1873, art. 53 van de wet van 20 Mei 1872).

Artikel 1038ter.

Wanneer de aanzegging van een akte of de beteekening van een exploit of vonnis in België werd gedaan, wordt de toepasselijke termijn steeds bepaald volgens de plaats waar de aanzegging of de beteekening geschiedt, zelfs indien hij aan wien de aanzegging of beteekening wordt gedaan, in deze plaats noch zijn woonplaats, noch zijn verblijfplaats heeft; d.w.z. dat de aanzegging of beteekening die geldig wordt gedaan aan den persoon (art. 69bis § 2) of aan de gekozen woonplaats (art. III van het Burgerlijk Wetboek) of aan een maatschappij buiten haren maatschappelijke zetel, maar overeenkomstig artikel 69, N° 6, of, eindelijk, aan den procureur des Konings in het bij artikel 69bis § 1, N° 3, voorzien geval, beschouwd wordt, wat betreft de termijnen, als gedaan zijnde aan de woonplaats van den betrokken persoon of aan den maatschappelijke zetel van de maatschappij (art. 1038 ter en blz. 2346, alsmede hiervoren N° II, litt. f).

Geschiedt de beteekening over de post (b.v. art. 49 § 1 en art. 69bis § 1, N° 2) dan is de plaats die voor de berekening van den termijn in aanmerking komt, de plaats van bestemming.

Artikel 1039 bis.

Wanneer de aanzegging of de beteekening (16) gedaan wordt op een korteren termijn dan den wettelijken of op een termijn door den rechter verkort, maar zonder dat de formaliteit voorzien bij artikel 1038bis, alinea 2 vervuld zij (17), dan wordt, op straffe van nietigheid (18) elke niet op tegenspraak gevoerde rechtspleging uitgesteld tot dat de wettelijke termijn verstreken is en er bovendien, vijf dagen verlopen zijn, sinds de betrokken partij bij aangeteekend schrijven van den griffier, verwittigd werd van den dag en het uur waarop de zaak terug zal worden opgeroepen (art. 1039bis).

Het bericht van den griffier is evenwel niet vereischt, indien de partij van het vonnis van uitstel kennis heeft gehad of geacht wordt kennis ervan gehad te hebben, hetzij omdat zij zelf het heeft aangevraagd of een pleitbezorger heeft gesteld, hetzij omdat zij op de terechtzitting van uitstel regelmatig vertegenwoordigd werd, o.m. door een advocaat, houder der stukken of door een bijzonder gemachtigde, wanneer deze vertegenwoordiging toegelaten is.

De verzending van het aangeteekend schrijven geschiedt postvrij.

De griffiers van al de rechtsmachten moeten er voor zorgen dat de verplichtingen die hun bij artikel 1039bis worden opgelegd, strikt worden nageleefd.

b) Het nieuw artikel 1037 brengt aan de bepaling van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, welke het vervangt, de volgende wijzigingen toe:

— De beteekeningen en tenuitvoerlegging mogen te ieder uur worden gedaan in de plaatsen die, op het oogenblik van de beteekening of tenuitvoerlegging voor het publiek toegankelijk zijn.

— In de andere plaatsen, zonder onderscheid van seizoenen, mogen de beteekeningen en tenuitvoerleggingen niet worden gedaan (19) tusschen 9 uur 's avonds en 5 uur 's morgens (20).

— Zooals voorheen, mogen de beteekeningen en tenuitvoerleggingen niet worden gedaan op een wettelijken feestdag (21), tenzij bij dringende noodzakelijkheid en krachtens een verlof vanwege het gerecht. Maar de nieuwe tekst duidt nader aan dat dit verlof gegeven wordt door den voorzitter van de rechtbank van eersten aanleg of, indien het een handeling betreft waarvoor een voorafgaande toelating noodig is (aldus sommige beslagleggingen), door den rechter die er de toelating toe gegeven heeft.

Bovendien worden in den nieuwen tekst de beteekeningen en tenuitvoerleggingen die op een wettelijke feestdag worden gedaan in een voor het publiek toegankelijke plaats (bl. 2345) niet meer afhankelijk gemaakt, in tegenstelling met het oud artikel 1037, van een verlof vanwege het gerecht. Maar indien men dezen nieuwen tekst in over-

eenstemming kan brengen met de teksten van artikelen 808 en 828, zoo gaat het anders met artikel 63: « Geen exploit (van dagvaarding) zal gedaan worden op een wettelijken feestdag, tenzij krachtens het verlof van den voorzitter der rechtbank. »

Daaruit leid ik af dat, op gevaar af de bedoeling van de bewerkers van het nieuw koninklijk besluit misschien te miskennen, de deurwaarders zich nochtans er niet mogen van onthouden artikel 63 toe te passen, hetwelk formeel is en door het koninklijk besluit niet wordt gewijzigd. Indien het dus gaat om exploten van dagvaarding voorzien bij artikel 63, mogen, naar mijn meening, de deurwaarders de beteekening er van niet doen, zonder verlof van den rechter, op een wettelijken feestdag, zelfs in een voor het publiek toegankelijke plaats.

— Ziehier nog een andere nieuwigheid van art. 1037: het bij dit artikel voorziene verlof kan ook bij dringende noodzakelijkheid worden aangevraagd en toegestaan, om een akte te beteekenen of om tot een tenuitvoerlegging over te gaan tijdens de nachtperiode. Dit verlof zal evenwel slechts bij uitzondering worden gegeven.

Deze nieuwe bepaling is, mijns inziens, ook van toepassing en binnen dezelfde grenzen, op de strafzaken ten zelfden titel als het verbod (zie vorige bladzijde nota 2) waarvan zij de afwijking toelaat.

— Tenslotte voorziet het nieuw artikel 1037 dat de overtreding van de verbodsbepalingen die het uitvaardigt niet de nietigheid van de akte met zich medebrengt, maar alleen de toepassing van de bij artikel 1030 voorziene geldboete. Het is de huldiging van de leer en rechtspraak. (Verbreking, 18 Maart 1878, Pas. I 216 en 3 December 1903, Pas. 1904-1-75).

c) De aanstelling van de deurwaarders werd afgeschaft als zijnde ten huidige dage een overtoollige formaliteit (b.v. art. 20, 153, 435, 780, 795, 802, 808).

d) Zoo ook zijn de bepalingen betreffende het verval van aanleg opgeheven (art. 15, 399 tot 401 en 469); het spreekt echter van zelf dat de aanleggen die op 1 Mei 1936 reeds vervallen zijn, het zullen blijven (art. 50 van het koninklijk besluit N° 300).

e) Wegens de vereenvoudiging door het nieuw besluit aan de rechtspleging toegebracht, is het onderscheid tusschen de summere zaken en de andere zaken weggevallen.

f) Eindelijk zal het Kon. besluit op 1 Mei 1936 in werking treden (art. 50 van het Kon. besluit).

Men had er kunnen aan denken het besluit alleen toe te passen op de gedingen die te rekenen van dien datum worden ingesteld, 't is te zeggen dat men de overgangsbepaling vervat in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering had kunnen overnemen.

Maar deze oplossing had gedurende verscheidene jaren het gelijktijdig bestaan van twee Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering tot gevolg gehad.

Het besluit zal dus van 1 Mei 1936 af, van toepassing zijn op al de akten van rechtspleging die verder zullen gedaan worden, zelfs in de gedingen die reeds ingeleid zijn.

Nochtans zullen de termijnen die op 1 Mei 1936 reeds begonnen zijn, blijven zooals zij bij de vroegere wetgeving zijn vastgesteld (22).

Artikel 50 zal aanleiding geven tot eenige moeilijkheden van verklaring, die ik hier niet kan oplossen.

Ik denk nochtans Uw aandacht te moeten vestigen op het nieuw karakter van de nietigheid voorzien bij artikel 173, al. I.

Zal deze bepaling, te beginnen van 1 Mei 1936, van toepassing zijn zelfs op de akten van oudere dagteekening, die niet reeds het voorwerp hebben uitgemaakt van een vonnis, waarbij zij nietig worden verklaard?

Ik ben geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden.

De akten, die te voren werden gedaan overeenkomstig de van kracht zijnde wetgeving, — 't is te zeggen de akten die volgens deze wetgeving geldig zijn, — blijven, wellicht,

geldig onder de nieuwe wetgeving en blijven hun uitwerking hebben.

Maar onder bedoeld voorbehoud en onder dit van een bijzondere overgangsbepaling van de nieuwe wet, is deze wet onmiddellijk van toepassing en worden zelfs de reeds aan gang zijnde rechtsplegingen er door geregeld.

Ik verzoek U een exemplaar van dezen omzendbrief te willen mededeelen aan de griffiehoofden van uw arrondissement.

De Procureur-Generaal,
(get.) HAYOIT de TERMICOURT.

(1) In de volgende uiteenzetting is, behoudend andere aanduiding, de nummering van de artikelen deze van de oude of nieuwe artikelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. De aanduiding der bladzijden verwijst naar het «Staatsblad» van 7 April 1936.

(2) Het tarief dezer exploiten wordt nochtans verminderd naar dezelfde mate als het tarief van de bij artikel 49, § 4, voorziene exploiten.

(3) Wellicht kan een erratum niet wettelijk als verbetering gelden van een vergissing die niet enkel materieel is. En hier nog veel minder dan in elk ander geval, vermits de wetgevende Kamers het koninklijk besluit zooals het in 't «Staatsblad» van 7 April 1936 verscheen, hebben bekrachtigd.

Ik denk nochtans dat, op dit speciaal gebied er voor de griffiers termen zijn, om de richtlijnen van het Departement van Financiën te volgen en derhalve, niet opnieuw, van 1 Juni 1936 af, het recht van 10 frank in geval van verzet, te heffen.

(4) Wellicht is het van nut bij die gelegenheid aan te stippen dat het koninklijk besluit N° 300, waarover deze omzendbrief handelt, de griffiers van geen enkele der verplichtingen vrijstelt, die hun bij het artikel 214 litt. c. d. g. en h. van het Burgerlijk Wetboek worden opgelegd.

(5) Zie hierboven, N° II, litt. a.

(6) Onverminderd nochtans de andere wijzen van overzending waaromtrent tusschen België en het land van de woonplaats of verblijfplaats van de gedagvaarde partij overeengekomen werd.

Indien de post verklaart het aangeteekend stuk voor het land van bestemming niet te kunnen aannemen, geschiedt de toezending door bemiddeling van den Minister van Buitenlandsche Zaken; inderdaad, het K. B. N° 300 heeft de wet van 26 Maart 1833 niet afgeschaft.

(7) De bepaling is niet alleen op burgerlijke zaken, maar ook op alle andere zaken van toepassing.

(8) De aanmaning neemt, op straffe van nietigheid, den tekst van art. 152 bis over.

(9) Verg. Garsonnet en Cezar-Bru II, bl. 99.

(10) Hetzij deze bepaling een artikel van het Wetboek van Rechtsvordering zelf weze (b. v. art. 809) of een bepaling van een in dit Wetboek ingevoegde wet (b. v. art. 70 van de wet van 15 Augustus 1854) of, ten slotte, een afzonderlijke bepaling (b. v. art. 9 van de wet van 15 Mei 1912 of het K. B. van 26 Maart 1936 betreffende de termijnen van voorziening in tuchtzaken — zie in verband hiermede mijn omzendbrief N° 2828 A. d. d. 28 Maart 1936).

(11) De deurwaarder kan nochtans, telkens als hij het nuttig acht of op vordering van den beslaglegger, zich van het bestaan der in beslag genomen voorwerpen en van hun staat vergewissen (art. 600); hij moet evenwel de bepalingen in acht nemen van art. 1037, betreffende de uren en dagen waarop de betekeningen en tenuitvoerleggingen mogen gedaan worden.

(12) Het beroep is slechts ontvankelijk in de voorwaarden bij artikel 16 van de wet op de bevoegdheid bepaald onverminderd de toepassing van uitzonderingsbepalingen (b. v. art. 635 bis).

(13) Deze bepaling dient evenwel vergeleken met de bepaling waarbij de tusschenkomst der pleitbezorgers als verplichtend wordt behouden in de rechtspleging inzake scheiding van tafel en bed. Indien dus de verweerder in echtscheiding geen pleitbezorger heeft gesteld, moet hij dit doen om bij wederzijdsche scheiding van tafel en bed te eischen.

(14) Het voorschrijven van een dergelijken maatregel, wat betreft de voorzieningen in verbreking, werd evenwel, niet noodzakelijk geacht.

(15) Indien het getal dagen van de tweede maand ontoereikend is voor de toepassing van dezen regel, verstrijkt de termijn den laatsten dag dezer maand. Voorbeeld: Een betekening op 30 Januari gedaan, doet van 31 Januari af een termijn van één maand ingaan; deze termijn verstrijkt den laatsten dag van Februari.

(16) Deze bepaling is niet van toepassing op de dagvaardingen in strafzaken (zie bl. 3 en 4 van mijn omzendbrief N° 5011 C dd. 10 April 1936 betreffende het koninklijk besluit N° 301).

(17) 't Is te zeggen de overschrijving, op het afschrift van het exploit, van het verzoek en het bevel tot verkorting.

(18) Zie, wat betreft de nietigheid van deze akten van rechtspleging, met uitzondering echter van de vonnissen, art. 173, al. I.

(19) Indien de handeling begonnen is vóór de nachtperiode tijdens dewelke zij niet mag gedaan worden, wordt zij geldig voortgezet gedurende deze periode (Verbrek. fr. 17 Dec. 1856, D. P. 1857-1-200).

(20) Men weet dat deze bepaling van toepassing is zelfs op strafzaken en o.m. voor de huiszoekingen (zie o.m. het decreet van 4 Augustus 1806). Integendeel kan er van worden afgeweken inzake protestakten (wet van 10 Juli 1877, art. 15).

(21) Deze bepaling is niet van toepassing op strafzaken, zie litt. a hierboven, commentaar van artikel 1033.

In de wettelijke feestdagen zijn de Zondagen begrepen (zie art. 1033, N° 3). De Fransche tekst van nieuw artikel 1037 neemt de uitdrukking over «jour de fête légale» vervat in het oud artikel 1037, terwijl artikel 1033 de uitdrukking behelst «jour férié ou jour férié légal». Deze uitdrukkingen hebben dezelfde beteekenis.

(22) Zelfde bepaling als artikel 6 van het Kon. Besl. N° 301.

BALIELEVEN

VLAAMSCHE CONFERENTIE DER BALIE VAN GENT

De Vlaamse Conferentie der Balie van Gent richt op Maandag, 4 Mei aanstaande, om 5½ uur, in de Zaal der Eerste Kamer van het Beroepshof een buitengewone zitting in, waarop het woord zal gevoerd worden door Mr FREDERICQ, die zal spreken over: «Enkele gevolgen der crisis op het handelsrecht».

Al de leden der Conferentie worden dringend verzocht deze belangrijke vergadering bij te wonen.

VLAAMSCH RECHTSGENOOTSCHAP AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE GENT

Het Vlaamsch Rechtsgenootschap aan de Rijksuniversiteit te Gent viert op Dinsdag, 5 Mei e.k., zijn tweede lustum.

Te dezer gelegenheid worden feestelijkheden ingericht met onderstaand programma:

FEESTZITTING te 11 uur, in de zaal van den Akademieraad;

FEESTREDE door Prof. Dr. A. KLUYSKENS;

BANKET ten 14 uur, in de historische zaal van St Jorishof (rechtover het stadhuis).

De deelnemers worden verzocht in te schrijven vóór Zaterdag, 2 Mei e. k., en het bedrag van hun inschrijving te storten op postcheekrekening J. De Coodt, 42.62.72.

Deelnemingsprijs: 35 fr.

Studenten: 25 fr.

TIJDSCHRIFTEN

HET LEVEN OP 'T KANTOOR. — 1e jaargang. — Nr 4. — Februari 1936. — Beschouwingen van onze lezers. — Doorschrijfmethode in den Loondienst. — Handelsdocumenten. — Hinderpalen in den Vooruitgang van de Boekhouding. — Hypothecaire Leeningen. — Kapitaalsrekeningen en Resultaatsrekeningen. — Leidraad bij de studie van het Belgische Handelsrecht. — Lloyds (Over de) — Nieuwigheden voor Bureeluitrusting. — Personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid. — Prijskampen (Onze) — Register voor Zondagrust. — Sociale wetgeving. — Studieboekje. — Vaktaalcommissie. — Verplichtingen (Het boeken der) — Aankondigingen. — Boekbeoordeeling. — Staatsblad (Uit het).

Nr 5. — Maart 1936. — Beschouwingen van onze lezers. — Bilans (Geestige) — Grondbelasting (Verhooging der) — Kapitaalsvermindering en Uitgifte van Obligaties. — Leidraad bij de Studie van het Belgisch Handelsrecht. — Nieuwigheden voor Bureeluitrusting. — «Organiseren» of «Werken». — Overdracht- en Faktuurtaken. — Personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid (Openingsgeschriften van een) — Sociale wetgeving. — «Sociétés» (Le Guide des) — Stenrecht in de N.V. — Studieboekje. — Titels van Maatschappijen — (Zegelen der) — Voordeelen in den Vooruitgang van de boekhouding. — Woordenschat der Handelswetenschappen (Practische) — Boekbeoordeeling. — Staatsblad (Uit het).